

BÜLLETÄÄN

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
HÄÄLEKANDJA

Eesti Õpetajate Keskühingu
häälekandja

BÜLLETÄÄN

Nr. 27

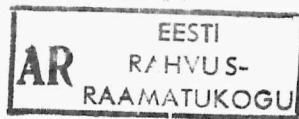
Bulletin of the Estonian Teachers Association in exile

Stokholm 1979

SISUKORD

1. Kalevipoja missioonist — Felix Oinas	3
2. Vancouveri Eesti Seltsi Täienduskool — Tiiu Jääger	6
3. 16 eesti keele tundi — Ivi Erendi	8
4. Missugusteks eestlasteks tahame kasvatada oma kolmandat sugupõlve — Helena Kiviloog	18
5. Eesti keel Rootsi ülikoolides — Paul Laan	23
6. Piilk eesti koolidele USA-s — Gaston O. Randvee	28
7. 30 aastat eesti skautlust-gaidlust USA-s — Gaston O. Randvee.	30
8. Quo vadis Balti noorus? — Aime Kangur	33
9. Tööväljalt	35
10. Rahvusvaheliselt foorumilt	43
11. Varia — Herman Rajamaa	45

„Bülletääni” toimetuse: Herman Rajamaa (*ansvarig utgivare*), Udo Juuno, Henno Kirikmäe, Paul Laan, Heinrich Mark, Edgar Marten, Gaston O. Randvee ja Leida Rosenthal-Sulg.

Eesti Õpetajate Keskühingu ja ”Bülletääni” toimetuse ja talituse aadress:

Estniska Skolan
Svartmangatan 20–22
S–111 29 Stockholm 2
S w e d e n

„KALEVIPOJA” MISSIOONIST

On kujunenud tavaks pidada „Kalevipoega” meie rahva eeposeks, milles kajastuvad meie rahva uskumused, meie minevik, olevik ja tulevikki. Ent teose üksikasjaline analüüs ei õigusta seda seisukohta. Nagu meie silmapaistev „Kalevipoja” uurija dr. August Annist on tõendanud, pole meie eepose peakangelane kaugeltki „luu meie luust ja liha meie lihast”, vaid põlvneb rahvusvahelisest, osalt üle-euroopalisest ja veel laiemastki hiu- ja vägilaslugude repertuaarist.

Kõige vanema kihi Kalevipoja rahvapärimumstes moodustavad muistendid temast kui titaanlikust loodushiuust, vahel isegi mingist pool-jumalast, kes on osa võtnud meie kodumaa looduspildi kujunemisest. Viikingi-aega kuuluvad legendid Kalevipoja üleemeelikest – tema suurstamisest, Jumala-trotsist ja naiste kimbutamisest, mis viib tema aheldamisele põrgusse. Ent ühes püüuga teha kõik, mis võimalik, et ta põrgust välja ei pääseks, tekkis ka usk Kalevipoja õnnistavasse missiooni, kui ta peaks tagasi tulema.

Kõigil neil motiividel on vasted Lõuna- ja Kagu-Euroopa heroilises traditsioonis, kust nad pärinevadki. Selle Kalevipoja välismaise traditsiooni heterogeensusest johtuvadki suuresti vastandlikud jooned meie kangelase iseloomus.

Kui Faehlmann ja hiljem Kreutzwald hakkasid meie eepost looma, siis tuli neil väga mitmekesiseist Kalevipoja tüüpidest vormida rahvuskangelase kuju. Selleks ei sobinud Kalevipoeg kui toore jõuga hiidvägilane; ei sobinud selleks ka põrgus vangis hoitav Jumala trotsija. Rida muistendeid tuli ümber tõlgendada, ümber mõtestada. Seda tegid Faehlmann ja Kreutzwald muidugi esijoones ise, aga selleks aitasid kaasa ka Kalevipoja „ristiisad” – Faehlmanni ja Kreutzwaldi abilised. „Ristiisadest” väärib mainimist eriti kaks – dr. Georg Schultz-Bertram ja maamõõtja J. Lagos. Schultz-Bertram oli näinud Soomes „Kalevala” vaimustust, ja oma Õpetatud Eesti Seltsis peetud kõnes lisandas ta Kalevipoja motiividele rea motiive soome eeposest. Maamõõtja Lagos oli täis ägedat rahvuslikku vaimu ja püüdis, kus iganes võimalik, näidata Kalevipoega iseseisvusaegse sangar-kuningana. Nii olid materjalid, mis ta Kreutzwaldile saatis, rahvuslikult ümber mõtestatud.

Milline oli see metamorfoos, mille Kalevipoja pärimused meil eelärkamisajal läbi tegid?

Kõigepealt tuli ümber tõlgendada Kalevipoja vangisolek põrgus. Kalevipojast, kelle vanakuri ise oli põrgu viinud ja keda selle sulased valvasid, tehti nüüd kuradi enese valvur. Seega pandi kannatav Kalevipoeg õilsat ülesannet teenima – kuradit valvama, et see põrgust välja ei pääseks. Aga päriselt see ümbermõtestamine ei õnnestunud: kuradi valvaja rippus ju ise kättpidi põrgu värava küljes. Ka peergude põletamisele kahest otsast anti teine tähendus. Kui algselt oli kardetud, et Kalevipoeg võiks peergude põletamisega põrgust vabaneda, siis ühendati see nüüd soovunelmaga Kalevipoja vabanemisest:

Aga ükskord algab aega,
Kus kõik piirud kahel otsal
Lausa lähvad lõkendama;
Käe kaljukammitsasta . . .

Faehlmanni teeneks on, et ta esimesena lõi legendi Kalevipojast kui muistsest Eesti kuningast, kes juhib targalt oma riiki ja teostab reisi maailma otsa, saadetu-
na suurest saatjaskonnast nagu mingi moodne monarh. Meie eepose sündmustiku
pea-koordinaadid pärinevad aga dr. Schultz-Bertramilt. Nimelt kandis ta orjapoisi
Kullervo lapsetapmise „Kalevalast” Kalevipojale üle ja laskis Kalevipojal selle ees-
kujul surmata Soome tuuslari poja. Selle teoga koormas Kalevipoeg end veresüü-
ga, millele lisandus veel Saarepiiga võrgutamine ja tema uputamissurma põhjusta-
mine. Seega oli Kalevipojast saanud saatustragöödia kangelane. Eeposes korruta-
takse nagu juhtmotiivina neid süütegusid ja kuulutatakse ette kättetasu. Oma
süütegude lepituseks peabki Kalevipoeg, nagu see oli antiikdraamades, kaotama
oma elu. Neil süü ja kättetasu motiividel ei olnud mingit alust Kalevipoja tradit-
sioonis. Ka kangelase surm pole eeposes rahvaehtne. Rahvamuistendite järgi raiu-
sid vaenlased Kalevipoja jalad maha, kui ta magas või ojast vett jõi. Faehlmann
muutis seda nii, et Kalevipoeg kaotas oma jalad mõõga läbi – temale endale üle-
kantud vande tõttu. Seda tegi Faehlmann selleks, et tõsta eepose saatusdramaatil-
ist efekti. Nii oli siis lõpuks loodud eepose sündmustiku pearaamistik. Kreutz-
wald lugulaulu lõpliku loojana täitis selle paljude rahvalaulude ja värsistatud mui-
nasjuttude vahelepeõimimisega, millel algselt ei olnud Kalevipojaga midagi ühist.

Küsime nüüd: mis „Kalevipoeg” siis õieti on? Kreutzwald nimetas seda
„üheks ennemuistseks eesti jutuks”. Seda on nimetatud rahvaeeposeks ja kange-
laseeposeks – aga kas need nimetused on õigustatud?

Tõmbame kõigepealt mõned võrdlusjooned soome eepose „Kalevalaga”.
„Kalevala” koostajaks oli teatavasti Elias Lönnrot, ameti poolest arst nagu Faehl-
mann ja Kreutzwaldki. „Kalevala” koostamisel oli Lönnrotil toormaterjal rahva-
laulude kujul peaaegu tervikuna olemas. Tal oli käes ka miniatüüreesop sampo-
(maailmasamba ja viljakuse sümbolist ning imeveskist), mis käsitles sampo luba-
mist Pohjolale, selle tagumist ja lõpuks selle röövimist. Lönnrot võttis selle lühi-
eepose „Kalevala” arhitektooniliseks aluseks ja põimis sellesse vanu eepilisi laule
Kalevala kangelasest Väinämöisest, Ilmarisest, Lemminkäisest ja Kullervost, mis
olid säilinud hästi Ida-Soomes ja Karjalas. Kui arvestame, et sampo-eepos koos-
nes kõigest 400 värsireast ja „Kalevala” värsiridade koguarv on umbes 23.000,
siis näeme, kui võrd palju värsse tuli Lönnrotil lisada. Aga Lönnroti töö oli me-
haaniline mosaiiktöö – eri lauludest ja loitsudest parimate ridade väljanoppimine
ja tervikuks liitmine. On öeldud pool-naijatades, et kuna Lönnrot poisikesepõlves
oli aidanud oma isa rätsepatöös, siis võis ta seda lappimisostkust edukalt kasutada
„Kalevala” koostamisel. „Kalevala” kui eepos on muidugi Lönnroti töö, aga selle
peasündmustik on võetud rahvaluulest ja selle materjal rahvalauludest. Seetõttu
võib „Kalevalat” nimetada õigusega rahvaeeposeks.

Faehlmann ja tema järel ka Kreutzwald uskusid, et lood Kalevipojast esinesid
kunagi meie rahva suus lugulauluna. Nende arvates oli tarvis seda „metsades puh-

kavat laulu" ainult koguda, endise terviku jooni õigesti ära aimata ja siis katked tervikuks liita. Asi polnud aga sugugi nii lihtne. Rahva hulgas polnud kunagi eksisteerinud mingit lugulaulu Kalevipojast. Nagu eespoolsel vaatlusel nägime, tundis rahvas ainult mõningaid legende ja muistendeid Kalevipojast või Kalevist, mis tulid värsivormi panna ja ümber mõtestada. Lisaks oli tarvis kasutada rahvalaulude vaheleliitmise tehnikat ja tähelepandaval määral ka eepose koostaja oma fantaasiat. Nii sai „Kalevipojast” teos, mis on oluliselt Kreutzwaldi loomingu saadus ja mida kõige tabavamalt iseloomustab Annisti poolt antud määratlus — „rahvaluulel põhinev rahvuseepos”.

Kui „Kalevipoeg” lõpuks ilmus, oli sellel suur missioon täita. See missioon oli mõlknud Schultz-Bertramil meeles, kui ta 1839. a. oli esitanud meie literaatidele küsimuse: „Kuidas peab nüüd meie selts pärisorjusest vabastatud ja oma alaealisuse ja julgusetuse koorma all ägava rahva valgustamist ja vaimset taassüüdi edendama?” Ja ta oli ise vastanud: „Ma arvan, kahe asja läbi: anname rahvale eepose ja ajaloo ja kõik on võidetud.”

Kahtlemata täitis lugulaul olulise osa neist ootustest, mis sellele oli pandud. Rahvas — vähemalt selle arenenum ja iseteadlikum osa — võttis „Kalevipoja” vastu kui omaenese heroilisuse kehastuse. Kalevipojast sai meie rahva teadvuses rahva enese omaduste kandja, rahva uhkuse, aga ka kannatuste võrdkuju. Oma igapäevases eluski hakati nägema Kalevipoja sümboolikat. Nii on teateid Tarvastust, et mulgi vammuse punapaelad arvati tähendavat Kalevipoja verd ja vammuse oma must värv — leina Kalevipoja pärast. See meenutab teadet Jugoslaaviast, mille järgi Montenegro naiste rahvariiete hulka kuuluv must pearätik arvati väljendavat leina Kosovo pärast. Kosovos toimus nimelt saatuslik lahing serblaste ja türklaste vahel a. 1389, milles paljud serblaste juhid langesid, sündmus, mis sai serbia sängariluule aluseks.

Kreutzwald oli veendunud, et „Kalevipoja” kaudu eesti rahva nimi on saanud juurde palju sära, mille peale eepose koostaja — nagu ta ise ütleb — „uhkuse harjakseid” tohiks kasvatada. Ja ta jätkab: „Eesti rahva seni ajani jalgade alla tallatud ja mitmel viisil sõimatud nimi on nende vanade mälestuste läbi ühekorraga aunimeks saanud, mis — kui ükskord rahvas targemaks läheb — neid saab tõstma ja seks tegema, et (nad) tõlplase kombel oma sugu ja sündimist ei hakka teiste ees ära salgama.” Teisal jutustab ta loo muusträstast, kes tahtis end moonutada võõramaiseks Kurrukukiks, aga pälvis sellega ainult kaaslindude pilke. Ja Kreutzwald jätkab: „Nõnda saagu kõikidega olema, kes oma loodud aukuube põlgavad ja teisiti püüavad laulda, kui Jumal neile nokka (on) lasknud kasvada.” Need märkused peavad tänapäevalgi paika nende Kurrukukkide kohta meie seas, kes näevad vaeva sellega, kuidas enda ja oma laste emakeele oskust ruttu unustada.

Mis on siis „Kalevipoja” ülesandeks? Sellest on Kreutzwald mitmel korral kirjutanud, näidates, et teos pidi mõjuma kõigepealt rahvuslikult, tõstes eestlaste rahvustunnet. Nii kirjutas ta väljaandes „Sipelgas”, et tema eesmärgiks on „niisugust vanavara, kus iial võimalik, kokku koguda ja korda seada, et meie järel kasvav noorem sugu sellest teadust saaks, kuidas nende esiisade päevil oli lauldud, ja seda kallist isamaad armsamaks hakkaksid pidama kui praegu. „Kalevi-

poeg" olgu eestlastele üks vana aja mälestus, tema sütitagu meie südames paremat vaimu, et oma sugu ja isamaad kallimaks hakkaksime pidama, kui senini oleme pidanud."

Seega oli „Kalevipoja” üheks eesmärgiks meie rahvustunde tõstmine. Aga eepos läks sellest veelgi kaugemale. Oma „Kalevipoja” uurimisele pühendatud kolmandas teoses („Kalevipoeg” kui kunstiteos”) on Annist rõhutanud, et eeposes – nagu kogu ajajärguski – avalduva muinsusharrastuse püüdeks oli „demonstreerida eestluse kultuurikõlvulisust ja elujõudu mitte ainult minevikus, vaid ka olevikus ja tulevikus” ja näidata „seda eesti geeniust ka rahva oleviku abimehena ja tulevikus loodetud uuestisünni võimaldajana”.

Nagu „Kalevala” Soomes, nii sai „Kalevipoeg” Eestis kõige laiemalt tuntud ning hinnatud (kuigi mitte loetud) teoseks. Sügavamalt tutvus sellega meie vaimne eliit – luuletajad, kirjanikud, kunstnikud, skulptorid, komponistid, teadlased ja rahvuslikud juhid, kes aammutasid sellest ainet oma teoseiks ja kõnedeks. Rahva laiad hulgad tundsid „Kalevipoega” peamiselt aktusekõnedes esitatud seletustest ja tsitaatidest. „Kalevipoja” kaudu olid kõik teadlikud meie muistset iseseisvusajast, heroilistest võitlustest ja silmapaistvatest kangelastest. See teadmine ühes Kalevipoja kinnitusega, et ta tuleb kord jälle tagasi, on raskeil surveaegadel õhutanud meie rahvuslikku vaimu ja tiivustanud lootust helgemale tulevikule.

Felix Oinas
(USA)

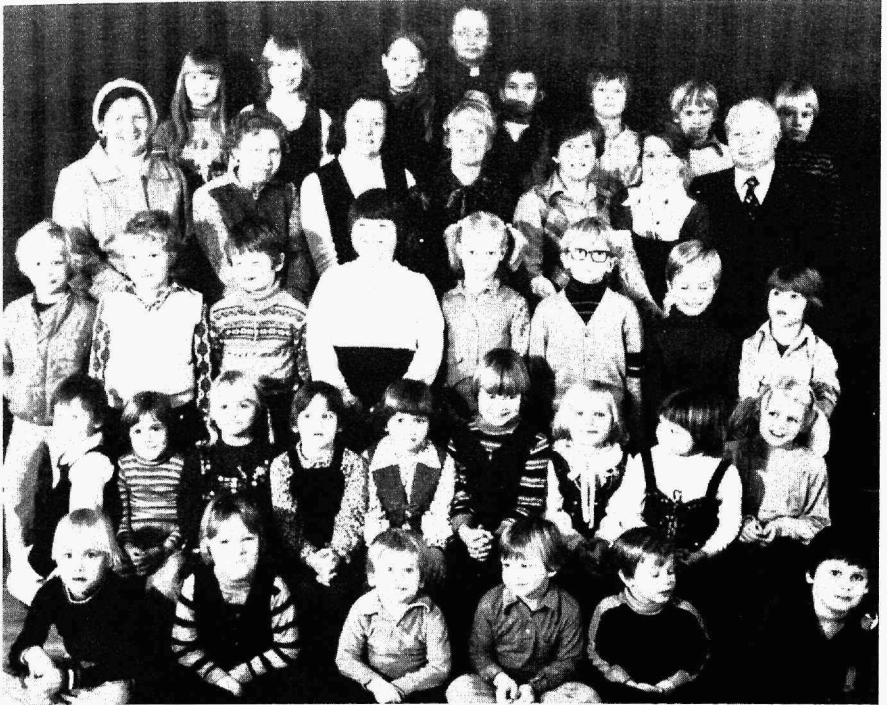
VANCOUVERI EESTI SELTSI TÄIENDUSKOOL

1976. aasta novembris alustas Vancouveri Eesti Seltsi Täienduskoool oma tegevust lastevanemate soovil radikaalselt muudetud kujul; oli tulnud aeg kooli struktuuri ajakohastada. Eeskujuks võeti Kanada ühiskonnas edukalt tegutsevad lasteja noortekasvatuslikud kooperatiivid. Kõik koolilaste vanemad on kohustatud koolitegevusest osa võtma kas õpetajatena, õpetaja abilistena, kõõgi personaalina või õppematerjalide kogujatena ja valmistajatena.

Koolitegevust alustasid 1976. a. sügisel 27 last 17-st perekonnast. (Aastal 1975 võttis koolitööst osa 7 last.) Tegevus arenes neljas grupis, vastavalt laste vanusele ja eesti keele oskusele. Viisteist eelkooliealist last tegutsesid kahes grupis prouade Õrne Rautijala, Kärt Selde ja Krista Tanneri juhatusel. Algajad, keda oli 8, tegutsesid pr. Tiitu Jäägeri juhatusel ja edasiõudnud ning lõpetajad pr. Mara Pütsepa juhatusel. Neid abistasid kordamööda ülejäänud lastevanemad. Koolitegevuse üldiseks koordineerijaks paluti pr. Tiitu Jääger, kes on kutseline õpetaja. Tegevusaasta lõpuks oli laste arv suurenenud kahe võrra.

Järgneval õppeaastal, 1977-78, võttis koolitegevusest osa 31 last, nendest 10 eelkooliealist.

Käesoleval õppeaastal võtab koolitegevusest osa 31 last, nendest 9 eelkooli-

*Vancouveri Eesti Täienduskooli õpilased ja õpetajad jaanuaris 1979.
Pildilt puudub 2 õpilast ja õpetaja pr. Malle Vasara.
Neljandas reas Kärt Selde, Valve Kaul, Tiit Jääger, Evi Kuusk, Krista Tanner, Airi Vaga
Paul Lepik. Üleval keskel õpetaja Toomas Vaga*

ealist. Tegevus toimub sellel aastal kuues grupis. Eelkooligrupis viis, lasteaiagrupis 4, algajate grupis 10 ning erinevatel tasemetel 12 edasijõudnut kolmes eri grupis. Peale eespool mainitud õpetajate tegutsevad alatiste õppejõududena sellel tegevusaastal prouad Airi Vaga ja Malle Vasara ja hr. Paul Lepik ja järjekindlate abilistena prouad Valve Kaul, Rita Kelder, Evi Kuusk, hr. Toomas Vaga ja prl. Mari Kaul (endine kooliõpilane). Kõõgiabiliseks on järjekindlalt olnud pr. Anne Vrdoljak.

Koolitegevuse majandusliku heaolu eest hoolitseb lastevanemate nõukogu, mille esimeheks oli 1976. a. hr. Lembit Pütsep ja tema järglaseks on olnud hr. Tõnis Tutti ja laekuriks pr. Milvi Taylor. Kooli õppemaks on nominaalne. Toetusi on kool saanud Vancouveri Eesti Seltsilt, Eesti Organisatsioonide Liit Läänerannikult, Vancouveri Eesti Seltsi Pensionäride Klubilt ja Kanada valitsuselt. Kooli õppejõud töötavad eranditult tasuta; peamiseks kuluks on õppematerjalid, mis antakse lastele tasuta.

Kooli tegevus toimub esmaspäeva õhtuti, septembrist maini Vancouveri Eesti Kirikufondi ruumides.

Käesoleval tegevusaastal koolitööst osavõtvad lapsed tulevad 17-st perekonnast, 5 nendest segaabiellud 8 lapsega. Koduseks keeleks on kolmel perekonnal inglise keel, viiel perekonnal eesti keel, ülejäänud kodud on kakskeelsed. Koolitulevate laste eesti keel on üldiselt väga puudulik, ehkki enamus neist saavad lihtsamatest väljendustest aru. Vabalt vestlevad eesti keeles ainult üksikud lapsed.

Eelkoolialiste ja lasteaialaste tegevus piirdub peamiselt mängudes, lauludes ja tähtede õppimises. Pearõhk on eestikeelsete sõnade ja väljenduste õppimisel laste igapäevases tegevuses. Õppematerjalideks tarvitame selles grupis, nagu vanemates gruppideski, peamiselt kanada lasteaia õppematerjale, mida õpetajad ise tõlgivad ja kohandavad laste eesti keele oskusele.

Algajate klass tegutseb peamiselt lugemise ja algelise kirjutamise oskuse saavutamise ja uute sõnade ja igapäevaste väljendite õppimisega.

Edasijõudnute klassid harjutavad lugemist, kirjutamist ning eneseväljendamist nii suusõnaliselt kui ka kirjalikult. Ka tutvuvad nad väga piiratud määral eesti ajaloo ja maateadusega. Eestikeelne laul on osaks iga klassi tegevuses.

Peale eespool mainitud „kohandatud” kanada koolidelt hangitud õppematerjalide on nii algajate kui ka edasijõudnute klassis kasutusel kõik Toronto Eesti Täienduskoolis tarvitavad materjalid. Kooli raamatukokku on kogunenud arvukalt laste juturaamatuid, mida kasutavad ainult üksikud. Nooremate laste lugemisoskus ei ole küllaldane nende lugemiseks ja vanematele lastele ei ole raamatute ainestik ajakohane ega huvipakkuv.

Peale tavalise koolitöö tegevuse võib pidada Vancouveri Eesti Seltsi Täiendus-
kooli kõrvaliseks saavutuseks tiheda kontakti loomist eesti päritoluga laste, koolide ja täienduskoolide vahel ning sellega on süvendatud arusaamist, et eesti keele oskus ning kultuuri tundmine on positiivne nähe ja et seda harrastatakse ülemaailmselt.

Tiiu Jääger

(koostöös Kristi Tanneriga ja Airi Vagaga)

16 EESTI KEELE TUNDI

Olen isehakanud keeleõpetaja – kutselt vabaaja pedagoog (r.k. fritidspedagog). Omal alal olen töötanud 5 aastat ja mul on palju tegemist kakskeelsete, peamiselt kreeka ja jugoslaavia lastega. Helsingborgis peame koos mu mehega eesti täienduskooli ja kahel suvel olen olnud eesti keele õpetaja Ojamaa suvekodus Gotlandil.

Suvekodude peäülesanne ja eesmärk on: anda lastele võimalust saada suvel linnast välja, et nad saaksid supelda, mängida ja tegutseda värskes õhus kasvatajate järelevalvel ja pedagoogilisel juhtimisel. Seal on suured võimalused lapse iseisvuse ja sotsiaalseks arenguks ja ka puhtõppeetevõimeks. Eesti suvekodul on veel ülesandeks eestluse arendamine ja eesti keele õpetamine. Lapsed tulevad sinna, et oleks „tore”, vanemad saavad heameelega, sest teavad lapsi olevat „kindlates kätes”. Mõned vanemad saavad aga oma lapsed sinna ka eesti keelt õppima, arvates, et nad sellega on oma eestluse kohustuse täitnud ja neil endil pole enam muret, sest lapsed õpivad ju nagu me kõik teame: „linnulennult, automaatselt ja mängides”. Tegelikult on aga asi nii, et lapsed omavahel ei räägi eesti keelt. Mitmed vanemad on seda tähele pannud ja selle kohta märkust teinud, kuid ka nende omad lapsed alustavad juttu rootsi keeles. Kuidas seda seletada? Arvatavasti sellega, et **ühiskonna mõju on tugevam kui indiviidi**. Minu omad lapsed on heaks näiteks. Ma tean, et nende loomulikuks mängukeeleks kodus on eesti keel. Kuid suvekodus mitte. Huvitav on veel see, et nad ei tarvita seal skåne murrakut, mida Helsingborgis rootsi lastega mängides räägivad, vaid nn. stokholmi murrakut. **Minoriteedis on raske olla!** Kuidas oleks aga võimalik seda muuta? Ei tea. Tean aga, et keelud, käsud ja sundimised ehk aitavad silmapilguks, kuid mitte pikemas perspektiivis, seal võivad need ehk koguni vastupidiselt mõjuda.

Keeleõpetajana suvekodus alustasin esimestel päevadel ettevalmistavate vestlustega. Palusin lapsed oma tuppa ja esitasin neile eestikeelseid küsimusi, märkisin üles milledest nad aru said ja kas vastasid eesti või rootsi keeles. Küsimusi oli 10 ja väga lihtsad, sellised, mis tihti esitatakse täiskasvanute poolt lapsele. Vestluste põhjal jagasin lapsed gruppidesse järgmiselt:

I–II: Lapsed (peamiselt Stokholmi Eesti Algkoolist), kes said aru, rääkisid ja kirjutasid õigesti

III: Lapsed, kes said aru minu küsimustest ja püüdsid eesti keeles vastata

IV: Lapsed, kes said enamvähem aru, aga vastasid rootsi keeles

V: Lapsed, kes üldse ei saanud aru.

Ilmnes, et 1976. a. suvekodu 53-est lapsest kuulusid 18 last III–V gruppi. Neist rääkisid 14 väga vähe või üldse mitte eesti keelt. Oli selge, et neile oli keeleõpetust kõige rohkem vaja. Otsustasin seda teha intensiivtundide näol – igapäev, aga lühidalt.

Minu ambitsiooniks ei olnudki neile selle lühikese ajaga (28 päeva) eesti keelt selgeks õpetada. Kavatsesin neid ainult meelitada meie keelesse positiivselt suhtuma, aidata tõsta nende enesekindlust, õpetada neile lihtsaid lauseid, mida anda vastuseks sellistele tavalistele küsimustele ja harjutada neid eraldama ning aru saama eestikeelseid sõnu ja lauseid, mida nad suvekodus olles iga päev kuulevad.

Minu kutseväljaõppes toonitati tihti, kui ääretult tähtis on lastele **motivatsioon, konkretiseerimine ja koostöö**. Ma moodustasin väikesed grupid, 3–4-liikmelised ja kutsusin nad jälle enda juurde, et kuulda saada **nende seisukohti** keeletundide kohta. Gruppe moodustades püüdsin neid paigutada nii, et nad keeleliselt kuuluksid samasse kategooriasse, olid sama vanad või elasid samas toas.

Ma küsisin ja sain vastused, mis on kõik mõtlemapanevad, sest igas vastuses

peitus tõtt! Nimelt tuli ilmsiks, et peaaegu kõik olid ühel või teisel viisil varem eesti keele tunnis käinud, aga tunnid ei olnud neile meeldinud.

Miks? — Igav oli! Kuidas, igav? — Ah, ma niikuinii ei oska midagi või kui ka vahel oskan, siis on ikka keegi teine, kes oskab paremini. Või ei taha vastata, kui teised kuulevad.

Kui ma küsisin, kas siis julgeksid vastata, kui nad oleksid ainult neljakesi tunnis: needsamad, kes praegu minu juures istuvad, leidsid nad, et ehk siis . . . aga nad ei oska ju . . . Ütlesin, et lapsekesed, te ei peagi oskama, siis teil polekski eesti keele tunde vaja.

(Siin ma muidugi kasutasin sotsiaalsühholoogias õpitud nõksu, et lapsel peab olema grupis isiklik kindlusetunne. Kui kõik on samal keelelisel tasemel, keegi pole parem kui teine, pole põhjust häbenemiseks.)

Järgmiseks mureks olid õpperaamatud. Need olevat liiga rasked, liiga paksud, liiga igavad ja liiga palju pidavat pähe õppima. Ma ütlesin, et mul ei olegi raamatuid, küll aga on enda tehtud harjutuslehed. Kuna tunnid olid iga päev, polnud neil vaja järgmiseks korraks õppida ega midagi tundi kaasa võtta. Harjutused seisisid minu käes kaustas ja alles viimisel õppepäeval said lapsed need endale kojuviimiseks. Kõik 18 last, keda soovisin intensiivtunnis näha, tulid sinna. Kaks last esialgu vastutahtmist — ütlesid, et kuna kooliskäimine on sunduslik, siis ei taha nad ka suvel sellist sundust. Ma vastasin, et sunduslik on see ainult minule, kuna olen keeleõpetaja ja saan selle eest palka, kuid ma ei saa ega taha kedagi sundida, kellele see on vastumeelt. Saatsin nad ära järele mõtlema järgmise päevani — ja nad tulid ise tagasi.

Meie suvekodu lapsed toonitasid õpperaamatute paksust, raskust, igavust ja vanamoodsust. Olen sellele varem mõelnud, vaadates raamatuid, mida tarvitatakse rootsi koolides, näiteks inglise keele algõpetuses. Püüdsin koostada harjutuslehti, „laenasin” pilte ja ideid siit ja sealt. Eeskujuks võtsin V. Lenk'i „Eesti keele harjutustik” I. See raamat näitab, et ka meie eesti õpperaamatuid saab teha toredaks ja lastele huvitavaks. Õpik sisaldab pilte, ristsõnamõistatusi, sõna moodustamist antud tähtedest jm.

Isiklikult pooldan õpikut, mis koosneb lahtistest lehtedest. Seda on alati võimalik täiendada või kohendada õpetaja ja õpilaste poolt. Ka märkasin oma täienduskoolis Helsingborgis, et saades ühekorraga kätte nii toreda raamatu, kui seda on „Eesti keele harjutustik” I, vaatasisid lapsed selle kodus läbi ja lahendasid ülesandeid ja ristsõnu. Kooli tulles ei olnud enam ei raamat ega harjutused uued.

Me teame kõik, kui suur puudus meil on õpikutest. Täiesti puuduvad meil algõpikud eesti keelt mittevaldavatele lastele. Puuduvad metoodilised juhendid õpetajatele. Paljud täienduskooliõpetajad on, nagu mina, mittekutselised õpetajad. Meil oleks vaja harjutusi, mis otseselt panevad rõhku erinevustele eesti ja rootsi keeles. Meil oleks vaja vastavate õpikute käsikirju. Kas on aga meie hulgas kedagi, kes oleks võimeline või kes julgeks seda tööd enda peale võtta? — Mõeldes sellele, mida me sellisel õpikult nõuame!

Kuid siiski — aja jooksul on mulle kogunenud terve hulk harjutuslehti. Praktilisest tööst on isegi teatud metoodika välja kujunenud. Olen seda mitmel puhul

oma kolleegidele tutvustanud ja harjutuslehti on käinud käest kätte. Tarvidus on suur!

Püüdsin siin oma suvekodus peetud eesti keele tunnid süsteemi seada ja teile näidata vähemalt väikest katset **algõpetusest** lastele, kes eesti keelt ei valda.

Siia kirjutise juurde me saime kasutada ainult neli harjutuslehte ja tehnilistel põhjustel tuli need paigutada 6. ja 7. tunni vahele.

HL = Harjutusleht. (Lahtine leht, mis antakse kätte tunni alguses. Seda ei ole praktiline täita samal tunnil, kui laps selle saab, vaid alles mõnel järgneval tunnil.)

= **Seinaleht.** (Seinale kinnitatud õppeleht, mis jääb üles kuni kursuse lõpuni. Lehtedelt lugedes leiavad õpilased vastuseid õpetaja küsimustele. Neilt lugemine on kogu aja lubatud. Lehed on õpilastele abiks, nende „kindlaks punktiks”, kuid lapsed leiavad varsti, et neile on vastused meelde jäänud – pähe õppimata.)

1. tund. ETTEVALMISTAVAD VESTLUSED

Eesmärk: Teada saada, kui palju õpilane saab aru/oskab vastata tihti ettetulevatele küsimustele, et vastuste varal oleks võimalik õpilasi gruppidesse jagada selliselt, et grupi keeleline tase oleks võimalikult ühtlane. Isiklik kindlustunne on tähtis tegur edukas õppetöös. Laps tunneb end julgemini, kui keegi „pole parem” kui tema ise. Soovitatav keelegrupi suurus on 4–6 õpilast.

Küsimused esitada tõlkimata – esmäärgiks on ju, et teada saada, kas või kui palju laps aru saab. Samuti tuleks muuta küsimuste järjekorda, kui on enam kui üks laps korraga. Vastuseid üles märkides mitte kommenteerida, kas vastus on õige või vale. Õpilastele tuleb aga tingimata kinnitada, et häbenemiseks pole põhjust, kui nad ei saa aru või vastavad valesti.

MIS? Õpetaja seletab, et need sõnad lause alguses tähendavad alati **küsimust**,
KUS? samaaegselt annab ka lastele sõna tähenduse.
KAS?

1. Mis su nimi on?
2. Kui vana sa oled?
3. Kas sa oled poiss või tüdruk?
4. Kus sa elad?
5. Kas sa oskad lugeda kümneni? (seda küsimust võib tõlkida)
6. Mitu näppu? (arvsõnade oskuse kontrollimiseks tõstab õpetaja erineva arvu sõrmi)
7. Kas sa oskad eesti keelt?
8. Kas su isa on rootslane?
9. Kas su ema on eestlane?
10. Kuidas käsi käib?

2. tund. Vastused küsimustele 1–4. 1. isik ainsuses ja mitmuses

Peale esimest korda on soovitatav tunnid hoida võimalikult eestikeelsed, tõlkides ainult arusaamiseks hädavajalikku.

(tere – tervist – palun istuge – tänan – aitäh – vabandust – ole hea – ütle – vaata – nägemist – head aega jm. oma loomulikus seoses ei vaja tõlkimist!)

Tunni käik võiks – peale teretamist – olla järgmine:

2:1

Minu nimi on Ivi Erendi. Mis sinu nimi on?

Siin toonitada eriti sõna „nimi”, öelda sõna tähendus, aga ka juhtida õpilase tähelepanu asjaolule, et küsimus võib esineda mitut moodi: mis on su nimi? Kuidas su nimi on? Mis on sinu nimi? Vastus paluda terve lausega.

Minu nimi on . . .

Mina olen . . . . aastat vana (et arvsõna ei oleks vaja kääntata)
Mina olen . . . . (1. poiss/tiidruk on tavalised sõnad 2. mina olen = jag är)
Mina elan . . . . + s (Sigtunas, Uppsalas)

2:2

Mina ..... Meie .....
mä me

Õpetaja seletab lastele pööramist, et sõna tüvi on alati sama, kuid igal isikul on oma tunnus.

= pöördõnade taga tähendab, et sinna sisse läheb just selle isiku tunnus. **Mina** ole
Meie ole

2:3

HL Mina – Meie (ainult suuliselt, proovime üksikult ja üheskoos)

2:4

..... LOE ..... JOONISTA ..... KIRJUTA ..... MAALI

3. tund. Ainsus ja mitmus

Kõik tunnid algavad eelmise/eelmiste tundide kordamisega ja harjutuslehe täitmisega.

Mis see on? – See on .... (sing.)
Mis need on? – Need on .... (plur.)

HL Pea.

Küsime üksteiselt, mis see/need on, näidates silmi, nina, suud, juukseid jne.

4. tund. Vastused küsimustele 5–6. Arvsõnad 1–10

Kas sa oskad (kan) lugeda kümneni? (See ei teikita tavaliselt raskust. Võib siiski ette tulla, et ära vahetatakse üheksa ja kaheksa.)

Loeme koos ja üksikult 1–10.

Kui ka lapsed harilikult oskavad lugeda kümneni, on neil tihti raskusi õige arvu nimetamisega, kui nad ei saa lugeda järjekorras. Arvsõnu saame harjutada sõrmede tõstmisega, küsides „mitu näppu“?

HL Mitu? (Hur manga?)

Õpilased küsivad üksteiselt: mis see/need on? (ains.-mitm.)

Õpetaja: Mitu kana? Mitu voodit? Mitu puud? jne. (arvsõnad)

5. tund. Arvsõnad 11–20 (30, 40 jne.) pöördõnad

Mida sa teed? (vad?)
Ma ....

HL Ma katan lauda

Arvsõnu saame siin ja järgnevatel harjutuslehtedel harjutada küsides: Mis see on? – Vaata pilt nr 5 (= see on nuga). Vaata pilt nr 8 (kana) jne.

..... Maga ..... JOO ..... SÖÖ ..... LAULA

6. tund. Mida süüakse või juuakse

Et anda lapsele võimalust õpitud praktiliselt kasutada, pean õigeks õpetada toiduainete osatavad käänded enne nimetatavat.

HL Ma söön ...../ma joon .....

Õpetaja: ma söön juustu. See on pilt nr 3. Mida see tähendab? Ma söön muna. Pilt nr 5. Mida see tähendab? jne.

Mida sa teed? Mida te teete?

Palun vabandust, palun, (suur) aitäh, tänan (väga)

2. tund

2:4

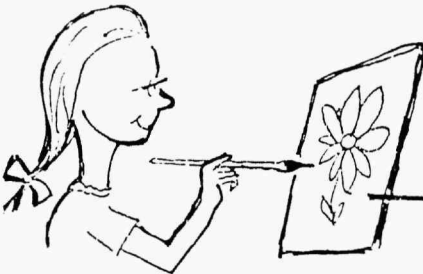
LOE □

JOONISTA □

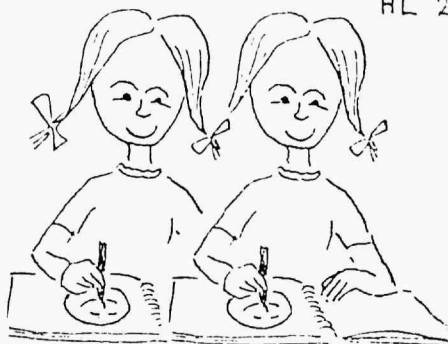
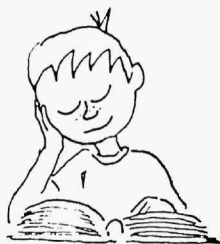

KIRJUTA □

MAALID □

1.

MINA LOEN

MEIE _____

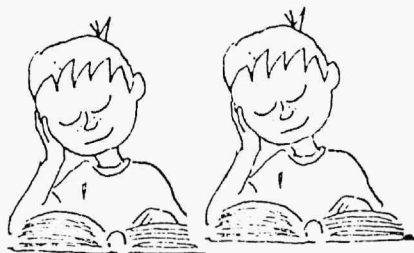
2

MINA JOONISTA

MEIE _____

3

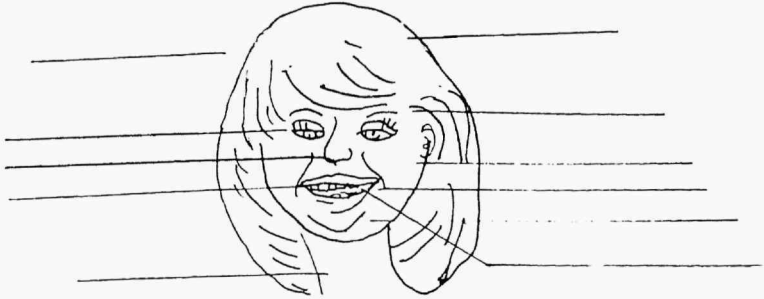

MINA KIRJUTA

MEIE _____

HL - PE A

3. tund
HL

- 1 JUUKSED
- 2 KULMUD
- 3 SILMAD
- 4 NINA
- 5 PÖSK
- 6 LÖUG
- 7 KAEL
- 8 NÄGU
- 9 SUU
- 10 HAMBAD
- 11 KÕRVAD

HL —

MA KATAN
LAUDA

1

2

KAUSS

3

TALDRIK

4

LAUD

5

NUGA

6

KAHYEL

7

LUSIKAS

8

KANN

9

MA KRAAMIN
LAUDA

5. tund
HL

10

KRUUS

11

KLAAS

12

TASS

13

TEELUSIKAS

14

MA PESEN
NÕUSID

MA
KUIVATAN

7. tund. 2. isik ainsuses ja mitmuses

Mina .....[n]   Meie .....[me]
sina .....[d]   Teie .....[te]

Pöörame: lugema, joonistama, kirjutama, maalima, magama, jooma, sööma, laulma.

HL Sina – Teie

..... ISTU□   ..... SEISA□   ..... KÄI□   ..... JOOKSE□

Hommik – lõuna – õhtu – öö
päev

8. tund. Küsimuste moodustamine. Eitav vastus

Kas ..... loe□ ?
Ei loe !

HL Hommik

Kordamine sõnadele poiss, tüdruk, laps: mida ütleb poiss? Vaata pilt nr 1 („ma tõusen”).
(Võrdle: r.k. diskar, tvättar, skurar golv, borstar tänder; e.k. pesen nõusid, ennast, põrandat, hambaid jne.)

..... TÕUSE□   ..... PESE□   ..... PUHASTA□   ..... PANE□

Tere hommikust, tere õhtust, tere tulemast, head aega, head ööd

9. tund. Söögilauas esinevad ütlused. Perekonnaliikmete nimetused

HL Me sööme

Kordamine: Mis on sinu nimi? Mis on su isa/ema nimi? Kui vana on sinu väikevend?

Laste enesetunne kasvab kiiresti, kui nad märkavad, et oskavad moodustada uusi lauseid vastusteks varem õpitudete varal.

Natuke – väga vähe – mitte nii palju – aitab – rohkem

10. tund. 3. isik ainsuses ja mitmuses

MINA .....[N]   MEIE .....[ME]
SINA .....[D]   TEIE .....[TE]
TEMA.....[B]   NEMAD.....[VAD]

HL Tema – nemad

..... NÄITA□   ..... KÜKITA□   ..... PÕLVITA□   ..... LAMA□

EI OLE, EI TEA, EI OSKA, EI TAHA, EI TOHI

11. tund. Kes? (vem?). Käskiv kõneviis. Jaatav vastus küsimustele

KAS ..... LOE□ ?
EI LOE !
LOE !
LOE□ KÜLL!

HL Poiss seisab

Kes see on? – See on üks poiss. Mida ta teeb? – Ta (poiss) seisab. Kas nukk jookseb? – Ei jookse, nukk istub jne.

ON KÜLL,   TEA□   OSKA□   TAHA□   TOHI□

12. tund. Vastused küsimustele 7–9

Kas sa oskad eesti keelt? –

Harjumuse kohaselt tavatseb laps siin vastata „ei”. Nüüd on paras juhust talle meenutada mida ta juba oskab. Isegi vastused küsimusele on varem õpitud: natuke, väga vähe, mitte nii

palju! või: oskan küll, natuke!

Kas su isa/ema on eestlane? Ei ole .....

Minu isa on .....

Minu ema on .....

Minul on ..... Meil on .....

Sinul on ..... Teil on .....

Temal on ..... Neil on .....

13.–14. tund. Vastuseid küsimustele nr 10. Kuidas käsi käib?

HL Kuidas käsi käib?

HL Milline tuju sul on?

15. tund. Suvi

HL Mida suvel saab teha

..... PÄEVITA ..... SÕUA /AERUTA ..... SÖÖ JÄÄTIST ..... UJU

Päike paistab, vihma sajab, müristab

16. tund. Koduseid toimetusi

HL Ülevaatus – tubade kontroll

Ivi Erendi

MISSUGUSTEKS EESTLASTEKS TAHAME KASVATADA OMA KOLMANDAT SUGUPÕLVE?

Vastamaks pealkirjas esitatud küsimusele peaks teadma millisteks eestlasteks eestlasi senini on kasvatatud. Mitte-eestlasena ei tunne ma küllaldaselt Eesti ajalugu ega ühiskondlikku ja pedagoogilist traditsiooni, mis võimaldaks mul küsimusele ammendavalt vastata puht-eesti perspektiivist. Sellest lähtekohast väljudes on mu esitus üldistav ja peaks kehtima ükskõik mis vähemusrühma kohta.

Mõeldes kasvatustööle on ehk kõige keerulisem asjaolu see, et kasvatame tuleviku maailma kodanikke, aga me ei oska ennustada mismoodi see maailm välja näeb. Teame, et maailm muutub ja tulevik eeldab teisi teadmisi, teisi oskusi ja teisi omadusi kui meil endil on. Aga missuguseid, seda ei suuda keegi täpselt öelda. On väidetud, et oleme siirdumas industrialismi loodud materialistlikust ajajärgust post-materialistlikku ajajärkkku. Sellepärast peaks kasvatust suunama nii, et see toodaks painduvaid, kohanemisvõimelisi, loovaid, eelarvamusteta ümbruse ja elu probleeme lahendavaid inimesi.

Mil määral tänapäeva rootsi ühiskond ja selle poolt asetatud kasvatussihid loovad võimalusi kasvatada eespool mainitud omadustega inimesi? Seadus eelkooli-

tegevuse kohta on varajasema ea kasvatussihiks määratud mitmekülgse isiksuse ja soodsat füüsilise ja sotsiaalse arengu edendamist. Aga missuguses tegelikkuses lapsed siis üles kasvavad? Olukord paistab olevat võrdlemisi vilets. Lastele on kallilt ehitatud ja põhjalikult kavandatud füüsiline keskkond kui kunagi varem. Aga see on ka peaaegu kõik. Lapsed on kui mingisugused vanemate ripatsid, kellelt on tegelikult ära võetud võimalus ühtekuuluvusele sotsiaalses keskkonnas. Lapsed on täielikult allutatud vanematele, kes üha enam vaesustuvad nii aineliselt kui vaimselt. Kui probleeme tekib, toetatakse mitte oma abile, vaid eriteadlastele ja teraapiatele. Aga sellele vaatamata sõltub inimese keele ja isiksuse areng lausa otsustavalt lapsepõlve keskkonnast. Sotsiaalne pärimus on lapsele sama tähtis kui tema kromosoomid, sest tema isiksus on tegelikult midagi väljaspool indiviidi ja rajaneb inimsuhetele. Nüüd lõikab ühiskond katki need inimsuhted ja asetab sellega kõik oma ressursid kõige produktiivsemas eas olevatele inimestele ja rakendab vaid juhuslikke meetmeid (abinõusid) laste suhtes. Selles olukorras on raske tagada laste sirgumist loome- ja kohanemisvõimelisteks ja terve mina-mõistega varustatud inimesteks. Tänapäeva rootsi ühiskond ei ole eriti soodus kasvatusel, vaid seda võib iseloomustada rohkem tehnokraatide bürokraatiana.

Mida tähendab siis olla teise põlve eestlane ja kasvatada kolmandat minoriteedi-sugupõlve? Lastest vähegi huvitatud vanemad peavad endilt küsima: kas lastest tulevad eestlased, rootslased või midagi muud? Neis perekondades, kus mõlemad vanemad on eestlased, oskavad kõik vähemal või enamal määral eesti keelt ja kel on mingisugune eesti identsus, on ilmselt kergem luua eesti identsust lastele kui segaabielludes. Loomulikult on ka viimati mainitud seiga osas olulisi erinevusi. Kõige lihtsam oma etnilist identsust üle kanda oma lastele on küll siis, kui vanemad kuuluvad kultuuri teadlikku minoriteeti. Raskem olukord on loomulikult näiteks eesti-rootsi segaabielludes, eriti kui eesti osapoolel on madalam staatus. Sellisel juhul muutub surve enamuskultuuri poolt nii tugevaks, et toime tulevad ainult tugeva emotsionaalse või teadliku poliitilise rühmakuuluvusega varustatud individid. Kui tahetakse säilitada neljandatki sugupõlve, peab sellele looma tugeva ja teadliku identsuse ja abistama seda eestlusega samastumisel, sest tõenäoliselt sõlmib kolmas sugupõlv sagedamini segaabiellusid kui varasemad põlvned. Identsus on nimelt psühholoogiline ja teatud rühmaga samastumine poliitiline mõiste.

Kolmanda sugupõlve säilimine ja eestlusest võõrdunute tagasisaamine on tähtis sellepärast, et vähemuste probleeme võidakse lahendada ainult kollektiivselt. Minoriteet peab tegutsema rühmana, aga olema teadlik sellest, et selle liikmeid, eriti lapsi, võidakse sotsialiseerida selliselt, et nad hakkavad rühma vastu tegutsema. Säärast oma rühma või grupi vastu suunatud laste politiseerimist on täheldatud muuseas riikide keelepoliitikas. Minu meelest muutub see asi üha enam aktuaalseks ka Eesti osas. Tuleks ilmselt kaaluda, kas varustada nõukogude eestlasi, kellega kokku saadakse, materiaalse pudi-padiga või nende säilimist puudutavate teadmistega. Lisaks sellele ei ole tegevus eestluse säilitamise kasuks tänapäeval enam midagi ainulaadset. Vastupidi, etnilised vähemused tõstavad pead ja häält igal pool niivõrd suures ulatuses, et on täiesti põhjendatud oletada, et

minoriteetide liikumine saab järgmiseks suureks liikumiseks maailmas black poweri ja women's liberationi järel. Oleks tõesti kahju kui sarnases olukorras laseme eestlusel kaduda.

Millele peaks siis eestluse säilitamisel erilist tähelepanu osutama, eriti väikeste laste osas? Päämiselt sellele, et mina-mõiste ja rühmaga samastumine ei ole üks-teisega otseselt seotud tegurid. Lisaks peab teadlik olema sellest, kuidas arusaam iseendast ja rühmast sünnib. Kuulus lastepsühholoog Piaget seletab seda järgmiselt:

Arengu algastmes laps ei saa aru oma piiridest. Tema etniline rühm ei tähenda talle midagi. Temal on tähtis ainult see, kas tema kõrval on keegi täiskasvanu, kes talle seletab, kes ta on. Seletab see talle, et siin on sinu käed, aga need on minu käed jne. Selleks, et inimene võiks samastuda rühmaga, peab ta enne seda mõistma iseennast.

Teiste sõnadega, enne kui laps suudab kujutleda endale rühmi ja klasse, peab tema oma mina olema välja arendatud. See toimub esimestel eluaastatel ja eeldab, et täiskasvanud tõesti pühenduvad lapsele. Rühmastumine või gruppi kuulamise loomine, teiselt poolt, on kognitiivne protsess ja algab umbes kolmanda eluaasta paiku. Alles täiskasvanuna toimub teadlikuks saamine oma rassist ja vastavatest rühmatunnustest. Asja nii vaadeldes tuleb alguses ennekõike aidata last eesti identsuse loomisel. Seda protsessi võidakse üles ehitada järgnevate tegurite varal:

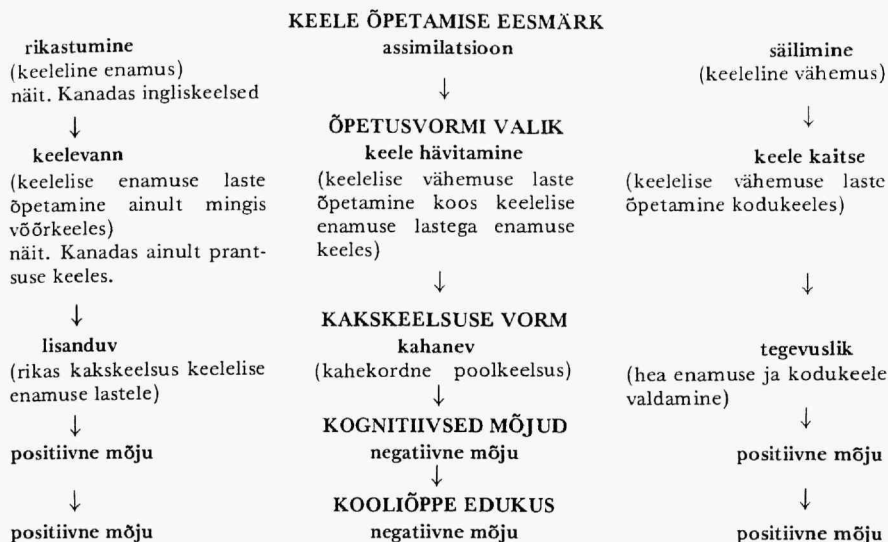
Esimest võidakse nimetada kaitsvaks komponendiks. See tähendab, et last aidatakse arusaamisele, et erineva kodukeele tõttu võib ta kohata ühiskonnas eelarvamusi, mis on seda suuremad mida madalam staatus on sel rühmal, kuhu vanemad kuuluvad. Teiselt poolt peab last siin aitama, kui ta mingil moel reageerib, kui ta sattub mingi eelarvamuse objektiks. Tähtis on, et lapsele arendatakse painduv kaitsekomponent, nii et ta näeb end õiges suhtes oma rühma- ja enamikukultuuriga.

Teiseks peaks mainima in-group komponenti, mida võiks tõlkida kuuluvuskomponendiks. See tähendab, et last õpetatakse tajuma oma rühma ajalugu ja kultuuri. Lapsele tuleks õpetada positiivne eripärasuse tajumise. Samaaegselt peab hoiduma taandumusliku identsuse loomisest. Kardan, et osa teise põlve väliseestlaskonnast on sattunud selle ohvriks.

Kolmandaks tuleks produktiivne komponent. See tähendab, et last õpetatakse aru saama, et rühmaidentsus ei luba vihata teisi ja eemale tõmbuda koostööst. Sellevastu peab tajuma rühma kollektiivse tegevuse tähendust. Oma rühma uurimine pakub vahendi kontakti loomiseks teiste rühmadega. Peab looma armastust oma rühma suhtes, aga ka identsust kogu ühiskonna suhtes. ⁵⁾

Mis selles töös tähendab eesti keele säilitamine rootsi keele kõrval? Päälis-kaudselt võiks öelda, et keele abil loome oma identsuse. Nii on eriti siis, kui eesti keel on emakeel. Aga sellel on ilmselt oma tähendus ka siis, kui seda õpitakse teise keelena. See väide vallandab üldiselt vastuväidete tormi. On ka põhjust. Vales strateegia abil hangitud kakskeelsus on tõesti negatiivne. Missugust kakskeelsust me taotleme oma lastele, see oleneb sellest, millised eesmärgid me asetame keele õppimisele ja kas me valime vastavalt eesmärkidele õige õpetusstrateegia.

SKEMAATILINE ÜLEVAADE KAHE KEELE ÕPETAMISE VALIKUVÕIMALUSTEST JA NENDE TULEMUSTEST

Kui vaatleme skeemi, siis me märkame, et isiku ja rühma seisukohast positiivsete tulemustega võidakse eesti keelt säilitada kaht teed pidi. Esiteks säilitamise tee. See toimub nii, et lastevanem või -vanemad järjekindlalt räägivad eesti keelt ja pere kasutab ära kõik ühiskonna pakutud õppimisvõimalused. See on ka see moodus, mida rootsi ühiskond nüüd on kinnitanud oma sisserändajate keelepoliitikaks. Olen siiski sellel arvamusel, et Rootsis heaks kiidetud keelepoliitika peegeldab ainult ühiskonna üldist topeltmoraali. Minu meelest on fakt see, et rootslane ikka veel ei hinda sisserändajate kodukeelt, vaid näeb tegelikult keelepoliitika reaalseks eesmärgiks sulatamise. Asja nii vaadeldes on rootsi ühiskonna kakskeelsus oma loomult ülemineku kakskeelsus ja viib kergesti säilitatavast sulatatavasse õpetamisse koos kõigi oma negatiivsete tulemustega.

Teiseks – mis segaabelude seisukohast on eriti lohutav – on vähemalt teoreetiliselt võimalik luksuskakskeelsuse tee. Teiste sõnadega, moodustatakse rootsi või mõnd muut keelt emakeelena kõnelevatele lastele klasse, kus õpetus toimub eesti keeles. Taolise meetme (abinõu) rakendamiseks on vaja mingisugust kollektiivset tegutsemist vähemuse poolt ja riigivõimu poliitilist otsust. Kui seda mudelit meeles pidada, on tõesti taandumuslik, et eestlased näitavad sõrmega nende vanemate peale, kes saadavad rootsikeelseid lapsi eesti kooli või suvelaagrisse. Vastupidi, peaks tegema propagandat selle heaks, et rootsi lapsi ja Eestis vene lapsi saadetaks eesti kooli siiski nii, et neid paigutatakse oma eraldi eestikeelse rühmadesse (eesti keelt mitte kõnelevate laste sekka). Õpetajaid peaks kasva-

tatama nii, et nemad suudavad luua sellise kultuuriõhkkonna, et lastele meeldib seal ja et nad saavad positiivse identsuse. On selge, et säärase kasvatusvormi juures on õpetajate kvaliteedil ja kultuuriteadvusel otsustav tähtsus.

Ehk võiks siin eesti vähemus edendada üldisemalt kakskeelsust isegi rootslaste hulgas. Näit. Kanadas on selles suhtes saadud tulemused olnud täitsa head. Sää inglise keelt emakeelena rääkivaid lapsi on paigutatud prantsuskeelseisse eelkoolidesse (siis mitte prantslastest laste sekka). Õpetus on jätkunud prantsuse keeles veel esimestel kooliaastatel. Õpetaja on olnud kakskeelne ja on järelikult ka aru saanud ingliskeelsest kõnест, aga üritanud kõnelda ainult prantsuse keelt. Lapsed on saanud vabalt kõnelda inglise keelt kaasõpilastega suheldes. Aegamööda on aga õpilased siirdunud kasutama ainult prantsuse keelt. Inglise keelt on õpetatud ainult seoses emakeele õpetusega. Eespool olen püüdnud tõestada, et on täiesti mõistlik kasvatada kolmas sugupõlv eestlasteks. Aga küsimus, millisteks, on veel vastamata jäänud. Ja nüüd lõpevad retseptid, kuna ma ei tea, missugused on eesti kasvatus traditsioonid ja eesmärgid. Asja nii olles ei suuda ma analüüsida ka seda, mil määral on nad vastuolus rootsi kasvatusel asetatud eesmärkidega ja mis ulatuses nad teostavad futuroloogiliselt kasvatusel asetatud eesmärke. Minul on ainult selline tunne, et nendest eesmärkidest oleks väärt kõnelda ja üritada selgust tuua nendes peegelduvast inimkäsitusest.

Kui lähtume teooriast, et inimese põhiisiksus koosneb tema ajaloolisest ja nendest ühiskondlikest vastuoludest, mida inimene kannab oma isiksuses, oleks teadmised traditsioonist eriti tähtsad. Eesti Komitee Teateist nr 28 juuni 1978 võime lugeda, et Jakob Hurt sõnastas esimest eesti kasvatussihti järgmiselt: võidelda germaniseerimise vastu, arendada eesti talurahvast kõikeisuslik eesti nation, võidelda kultuurilise elutaseme tõstmise eest ja uskuda eesti rahva geniusse ja ta elujõu püsivusse. Selle põhjal nenditakse, et tänapäeva koolikasvatuse eesmärkideks on: eesti algkoolid on üritanud kasvatada oma õpilasi teadlikeks eestlasteks ja neis arendanud inimeste põhivoorusi — ausust, õiglust ja töökust. Ennekõike on taotletud aga meie ühist eesmärki — õpetada ja kasvatada eesti noori nii, et nendega claks edasi eesti keel, säiliksid meie rahva kultuuriväärtused ja omapära. Terminoloogilise rõivastuse poolest on see sihiasetus Nõukogude Eesti kasvatussihiasetusele lähemal kui rootsi omale.⁴⁾ Nõukogude Eestis lastevanemaile määratud brošüüris nenditakse, et kõige olulisem on lapse enne kooli kasvatada ja arendada tähelepanu, püsivust, korraharjumusi, mõtlemist ning enesevalitsemist. Missuguseid eestlasi nende eesmärkide täideviimine lõpuks toodab kolmandast põlvest, on raske öelda. Seda oleks väärt arutada nii siin kui enamal määral mujal nende vähemalt keskeas olevate eesti meestega, kes langetavad eesti ühiskonda puudutavaid otsuseid. Metroo suhtes võib nentida, et selle korraldajad on õigel teel kaasa tõmmates ka lapsi. On tõesti hinnatav, et kogutakse lapsi siia rühmaliikmeiks kuuluvaina, et neid aktiveerida inimisikutena ning mitte ainult laste parkimiseks. Isiklikult peaksin — eriti siin võõrsil — tähtsaks teostada kasvatust nii, et see toodaks tugeva mina-mõistega ja kohanemisvõimelisi inimesi, kel on edumeelne identsus ja kes on mitmekeelsed, tasakaalukad ja loovad inimesed.

ALLIKMATERJALI

1. BARIK, Henri & SWAIN, Merrill
  - Update on French immersion: The Toronto Study through Grade 3. *Canadian Journal of Education* (1973) 1:33–42.
  - English-French bilingual education in the early grades. The Elgin Study. *Modern Language Journal* (1974) 58:392–403.
  - Three-year evaluation of a large scale early grade French immersion program: The Ottawa Study. *Language Learning* (1975) 25:1–30.
  - Early grade French immersion classes in a unilingual English-Canadian setting. The Toronto study. *Scientific Paedagogica Experimentalis* (1975) 12:153–177.
  - English-French bilingual education in the early grades: The Elgin study through grade four. *Modern Language Journal* (1976) 60:3–17.
  - Primary grade French immersion in a unilingual English-Canadian setting: The Toronto Study through Grade 2. *Canadian Journal of Education* (1976) 1:39–58.
  - A longitudinal study of bilingual and cognitive development. *International Journal of Psychology* (1976) 11:251–263.
2. EESTI KOMITEE TEATED nr 28. Stockholm 1978.
3. MUHEL, I – UNT, S. Meie last ootab kool. Tallinn 1972.
4. SFS 1973:1205.
5. TOOMER, Jethrow. Ingroup identification and outgroup relations. *Dissertation Abstracts International* (1974) 4893–4894.
6. TOUKOMAA, Pertti & SKUTNABB-KANGAS, Tove. The intensive teaching of the mother tongue to migrant children at pro-school age. Tampere 1977.

Helena Kiviloog

EESTI KEEL ROOTSI ÜLKOOLIDES

Eesti noortel Rootsis on teatavasti kogu meie pagulasaja jooksul olnud hea võimalus õppida oma emakeelt mitme koolivormi raamides. Kuni tänaseni on töötanud täienduskoolid mitmetes Rootsi linnades, kaks eesti algkooli ja Eesti Gümnaasium Stokholmis. Neile, kel mingil põhjusel pole olnud võimalik käia eesti koolis, on avanenud võimalus muretseda teadmisi oma ema- või isakeelest ka rootsi koolide juures, kus seda tänapäeval võib õppida nn. kodukeelena. On ka üles kasvanud uus põlvkond eesti päritoluga noori, kes eesti keelt ei valda või kõnelevad seda puudulikult. Viimastel aastatel on tekkinud üks teine liik eesti keele õppijaid – rootslased, kes on abielus eestlasega või on eestlastega lähemas läbikäimises. Kõikide nende osavõtt riiklikul toetusel töötavaist eesti keele õpiringidest on igal aastal olnud üllatavalt suur. Mitmed neist on kasutanud võimalust õppida eesti keelt ülikoolikursustel. Kuna sellest õppimisvõimalusest paljud ei ole veel teadlikud, tahaksin siin nende kursuste kava ja nõudmisi lähemalt tutvustada.

Alates aastast 1971 esineb eesti keel eksamiainena nii Upsala kui Lundi ülikooli õppekavas, moodustades soome-ugri keelte ühe eriharu. Soome-ugri keelte kui õppeaine piirides võib niisiis peale soome, lapi ja ungari keele iseseisvalt õppi-

da ka eesti keelt. Kursusi nimetatud ülikoolide soome-ugri instituutide juhtimisel on korraldatud mitmes teiseski linnas, nii on need toimunud pikemat aega ka Stokholmis. Õppida võib kolmes astmes – A, B ja C ja saavutada kuni 60 akadeemilist punkti, mis vastab poolele ülikooli lõpueksami (fil.kand.) nõuetest. Astmed jagunevad osakursusteks, mis igas astmes kokku annavad 20 punkti. Kuna eesti keelel on võõrkeele seisund ja celteadmisi teistest koolidest ei nõuta, on kogu kursus püütud kohandada algajaile. Siinjuures tuleb märkida, et nõudmisi ei või võrrelda tasemega Tartu ülikoolis, kus eesti keel on ju emakeeleks. Majanduslikel põhjustel on eesti keelele määratud loengu- ja harjutustundide arv olnud piiratud ega ole katnud kogu õppekava. Olukorda mõjustab praegune majanduslik kokkuhoid Rootsi ülikoolides ja eesti keele lektoraadi puudumine. Seetõttu on õppetöö keskendatud peamiselt grammatikale ning keele praktilisele omandamisele. Suur osa kursusest tuleb läbi võtta iseõppimise teel. Olukord, et eesti keelt on võimalik õppida Rootsi ülikoolide juures, on igal juhul rõõmustav. Seda tuleb hoida püsivana, selle tingimusi tuleb parandada ja selle võimalusi kasutada.

Asudes lähemalt tutvuma õppekavaga loeme selle sissejuhatavast kommentaarist, et eesti keele õpetamise eesmärgiks on anda põhjanevaid praktilisi oskusi, teadmisi nn. reaalistest, mille all mõeldakse kirjandust, ajalugu ja geograafiat, ning mõnel määral puhtteoreetilisi teadmisi keelest, arvesse võttes nõudeid keele õpetamiseks koolides või ka tegevuseks muudel aladel, kus keeleline pädevus on tarvilik. Alljärgnevad nõuded on kehtivad Upsala ülikooli juures, kuid ühtivad suuremas osas ka Lundi ülikooli õppekava nõuetega.

A—aste, põhikursus, 20 punkti

1. osakursus. Eesti grammatika, 5 punkti

Grammatiline osa hõlmab põhiteadmisi lingvistikast (terminoloogia) ja eesti grammatikat, milles peardub on asetatud õigekirjutusele, vormiõpetusele ja olulisematele peatükkidele lause- ja tuletusõpetusest. Erilist tähelepanu pööratakse astmevaheldusele ning tavalisemate sõnade käänamisele ja pööramisele. Üldiseks sihiasetuseks on eesti grammatika struktuuri tundmaõppimine selle peajoontes ja sellest tulenevate oskuste rakendamine igapäevases kõnes ja kirjas.

Algajale, kes ei valda eesti keelt, on siin sobiv alustada õpperaamatuga, mille abil sõnavara ja grammatika omandamine ning lihtsamatest tekstidest arusaamine sünnib käsikäes. Rootsis on selleks kasutatud Artur Hamani õpikut „Lärobok i estniska” (2. tr. Uppsala 1977) kui ainukest seni olemasolevat rootsikeelset õpperaamatut. Täienduseks sellele peab tutvuma ka mõne grammatika käsiraamatuga või õpikuga.

Üks täielikumaid grammatilisi käsiraamatuid on Tallinnas välja antud J. Valgma, N. Rømmeli „Eesti keele grammatika” (2. tr. Tallinn 1970). Rootsis ilmuinust on kasutusel olnud V. Tauli „Eesti grammatika” I (Uppsala 1973) ja H. Jänese „Eesti keele grammatika” I (Stokholm 1947). Keelt mittevaldajale on olemas ka muukeelsed grammatikad: V. Tauli, „Standard Estonian Grammar” I (Uppsala 1973), H. Jänese, „Grammatik der estnischen Sprache” (Stokholm 1972), E. Vääri, „Viron kielen oppikirja” (Helsinki 1975). Lingvistika lühikursu-

sel on kasutusel olnud — M. Ljung, S. Ohlander, „Allmän grammatik” (Lund 1971).

2. osakursus. Tekstikäsitus, 6 punkti

Eestikeelse tekstiga tutvumine ja ilukirjanduse lugemine kindlaksmääratud ulatuses. Tekstianalüüs. Läbitöötatud tekst eeldab sõnavara omandamist ja grammatilist arusaamist 100 lehekülje piirides, millest umb. 80 lk. võib olla ilukirjandusliku ja 20 lk. tarbekirjandusliku sisuga.

Tehtilugemisel on peale A. Hamani „Lärobok i estniska” muu hulgas kasutatud F. Oinase „Estonian General Reader” (The Hague 1963) ja A. Orase „Estonian Literary Reader” (Bloomington 1963).

Kursusesse kuulub ka tutvumine vähemalt viie representatiivse kirjanikuga eesti kirjanduse eri ajajärkudest, kusjuures igahelilt loetakse üks teos. Seni on kolme obligatoorse kirjaniku hulka arvatud E. Vilde, Fr. Tuglas ja A. H. Tammsaare, kuna valik teiste osas on — koostöös õpetajaga — olnud vaba. Eesti keelt mittevaldaja võib lugeda ka tõlkeid, kuigi valikuvõimalus siin on teatavasti piiratud. Eesti ilukirjandusest rootsikeelses tõlkes on soovitatud järgmisi teoseid: A. Gailit, „Brinnande hjärtan”, A. Mälk, „Den goda hamnen”, A. H. Tammsaare, „Husbonden på Kõrboja”, samalt autorilt „Hin Onde i Avgrunden”, V. Uibopuu, „Att vilja leva”, samalt autorilt „Fyra eldar” ja „Markus hjälparen”.

3. osakursus. Praktiline keeleoskus. 6 punkti

Kirjalik tõlkimine rootsi keelest eesti keelde ja vastupidi. Seoses grammatika omandamisega tehakse ka lihtsamaid konversatsiooniharjutusi.

Abivahendina on kasutatud helilindistatud tekste ja harjutusi raamatuist A. Haman, „Lärobok i estniska” ja F. Oinas, „Basic Course in Estonian” (Bloomington 1967).

4. osakursus. Reaalid, 3 punkti

Kursus jaguneb ainult neljaks allosaks:

a) Eesti kirjandusajaloo tundmine peajoontes.

Soovitatud kirjandus: A. Mägi, „Lühike eesti kirjanduslugu” I-II (Lund 1965) või A. Mägi, „Estonian Literature” (Stockholm 1968) või A. Mägi, „Viron kirjallisuuden historia” (Helsinki 1965).

b) Eesti ajaloo tundmine peajoontes.

Soovitatud kirjandus: J. Parijõgi, T. Algma, J. Koit, „Eesti ajalugu” (Stockholm 1954) või E. Uustalu, „The History of Estonian People” (London 1952).

c) Geograafia ja ühiskondlike olude tundmine peajoontes.

Soovitatud kirjandus: „Eesti riik ja rahvas Teises maailmasõjas” I (Stockholm 1954), lk-d 9—24, 83—133, A. Küng, „Estland — en studie i imperialism” (Stockholm 1971), lk. 68—143. Eesti keelt mittevaldaja võib ennesõjaaegsete olude kohta lugeda vastavaid ülevaateid entsüklopeediast „Svensk Uppslagsbok” (geograafia ja maastikuolud, järved ja jõed, kliima, taimestik, rahvastik, asustamine, rahvakultuur, ökonoomiline geograafia.).

Täienduseks nimetatud allikaile võib kasutada: „Meie kodumaa”. Toim. T. Künnapas. (Stockholm 1963), „Aspects of Estonian Culture”. Toim. E. Uustalu... (London 1961).

d) Ülevaade soome-ugri ja samojeedi keeltest ja neid kõnelevaist rahvaist.

Kasutatud kirjandus: A. J. Joki, „Uraliska språk” (konspekt) või A. J. Joki, „Maailman kieleet” (Tietolipas 45, Helsinki 1966, lk. 53–65).

B-aste, järgkursus, 20 punkti

1. osakursus. Tekstikäsitus ja kirjandusajalugu, 9 punkti

Eestikeelse teksti lugemine 300 lehekülje ulatuses, millest 50 lk. tarbeproosat. Tekstianalüüs. Läbitöötatud tekst eeldab sõnavara omandamist ja grammatilist arusaamist. Tekstivalik toimub koostöös õpetajaga. „Kalevipojast” loetakse üks lugu. Tutvumine eesti luulega 30 lehekülje piirides möödunud sajandist tänapäevani. Loetakse valik luuletusi Koidulalt, Liivilt, Suitsult, Ridalalt, Underilt, Visnapuult, Alverilt ja Talvikult, lisaks kaasaegseilt autoreilt eksiilis ja kodumaal. „Kalevipoja” sisuga kokkuvõtlik tutvumine proosas.

Eesti kirjandusajaloo põhjalikum tundmine, eriti tähelepanuga loetud autoreil.

Soovitatud kirjandus: H. Jänes, „Ülevaade eesti kirjandusest” (Stockholm 1957) või H. Jänes, „Geschichte der estnischen Literatur” (Stockholm 1965). „Kalevipoeg” (Uppsala 1976) või „Kalevipoeg. Esternas hjältepos” (Stockholm 1963). – Täiendavaid allikaid: A. Mägi, K. Ristikivi, B. Kangro, „Eesti kirjandus paguluses” (Lund 1973), A. Oras, B. Kangro, „Estonian Literature in Exile” (Lund 1967), „Meie kirjanikke“ 1–14 (Lund 1962–1975), E. Nirk, „Estonian Literature” (Tallinn 1970), E. Nirk, E. Sõgel, „Eesti kirjanduse biograafiline leksikon” (Tallinn 1975), „Eesti kirjanduse ajalugu” I–III (Tallinn 1965–1969). „Eesti lüürika” I–II. Koost. A. Mägi (Lund 1958–1959), „Eesti luule”. Koost. P. Rummo (Tallinn 1966). Esseid ja ülevaateid kirjandusajakirjades.

2. osakursus. Praktiline keeleoskus, 10 punkti

Grammatika, eriti süntaksi põhjalikum tundmine. Peatähelepanu pööratakse lauseehitusele, kokku- ja lahkukirjutamisele, objekti-, kongruentsi- ja rektsiooniküsimustele. Võrreldes põhikursusega veidi raskemate tekstide tõlkimine rootsi keelest eesti keelde ja vastupidi. Parema oskuse omandamine eesti keele käsitlemisel kõnes.

2. osakursuse juurde kuulub ka foneetika lühikursus, foneetika põhimõistete ja terminoloogia tundmaõppimine.

Kasutusel olevad grammatikad on antud A-astme 1. osakursuse nõuete all. Täienduseks tuleb lugeda V. Tauli artiklit „Totaalobjekt eesti kirjakeeles” (Mémoires de la Société Finno-ougrienne, 145, 1968, lk. 216–224). Iseõppijaile soovitatakse harjutusraamatut võtmea – J. Valgma, „Kirjuta õigesti” (Tallinn 1974).

Foneetikas loetakse C–C. Elert'i „Allmän och svensk fonetik” (Stockholm 1968). Seda võib täiendada peatükkidega eesti foneetikast P. Ariste raamatus „Eesti keele foneetika” I–II (Tartu 1977).

3. osakursus. Eesti murded, 1 punkt

Ülevaade eesti murretest, nende jaotus ja tähtsamaid erijooni vastava peatüki põhjal raamatus A. Saareste, „Kaunis emakeel” I (Lund 1952), lk. 95–120 või A. Raun, A. Saareste „Introduction to Estonian Linguistics” (Wiesbaden 1963),

C—aste, järgkursus, 20 punkti

1. osakursus. Keeleajalugu, murded ja vanemad tekstid, 6 punkti

Tutvumine eesti keele ajaloolise tagapõhjaga. Murrete põhjalikum tundmine. Ülevaade laensõnadest eesti keeles. Vanema eestikeelse teksti lugemine 40 lehekülje ulatuses (16.–19. sajandist). Tekst peab hõlmama järgmisi autoreid: G. Müller (5. lk.), H. Stahl, J. Hornung, O. W. Masing, Fr. R. Faehlmann, J. W. Janssen ja Fr. R. Kreutzwald. Lisaks vähemalt 5 lk. 1739. a. piiblitõlkest.

Soovitatud kirjandus: G. Kurman, „The Development of Written Estonian” (The Hague 1968) või A. Saareste, „Kaunis emakeel” I, lk. 71–94 (peajoontes) või A. Raun, A. Saareste, „Introduction to Estonian Linguistics”. lk. 56–80, V. Tauli, „Johannes Voldemar Veski keelekorraldajana” (Mana 1963:6 lk. 241–252), V. Tauli, „Johannes Aavik’s Language Reform” (Studies in Estonian Poetry and Language. Stockholm 1965, lk. 106–124), A. Kask, „Eesti keele ajalooline grammatika. Häälikulugu” (Tartu 1972), H. Rätsep, „Eesti keele ajalooline morfoloogia” (Tartu 1977), A. Kask, „Eesti murrete kujunemisest ja rühmitumisest” (Eesti rahva etnilisest ajaloost. Tallinn 1956. Peajoontes), A. Saareste, „Kaunis emakeel” I, lk. 49–70, A. Saareste, A. R. Cederberg, „Valik eesti kirja-keele vanemaid mälestisi” I–II (Tartu 1927–1931), A. Saareste, „Kaunis emakeel” II (Stockholm 1959).

2. osakursus. Eesti kirjandus ja kirjandusajalugu, 7 punkti

Ilu- ja tarbekirjanduse lugemine 400 lehekülje ulatuses. Ilukirjanduse lugemist tuleb täiendada uurimuste ja analüüsidega loetud kirjanike üle. Lisaks vastavatele nõuetele B—astmes hõlmab kursus veel vähemalt 40 luuletust tuntumailt eesti luuletajailt. Tarbekirjandus peaks olema valitud nii, et see annaks laialdasemaid teadmisi eesti ajaloost, kultuurist ja ühiskondlikest oludest. Kirjandusajalugu õpitakse täiendavalt alates 19. sajandist.

Soovitatud kirjandus on antud B—astme 2. osakursuse kirjandusloetelus. Ilukirjanduse valimine toimub selleks koostatud nimekirja järgi õpetaja nõuandel. On endastmõistetav, et valik tuleb teha eesti ilukirjanduse paremikuks ja et see haaraks võimalikult mitu kirjanikku.

Kui pärast C—kursuse lõpetamist on kavatsus jätkata komparatiivseid õpinguid soome-ugri keeltes, tuleb 2. osakursuse kirjanduslik õppekava asendada soome keelega. Nõudeks on teadmiste omandamine soome grammatika olulisematest küsimustest, eriti vormiõpetusest. Siia kuulub ka soomekeelse teksti lugemine 30–40 lehekülje piirides ja tutvumine Soome kultuuri ning ühiskondlike oludega peajoontes.

3. osakursus. Praktiline keeleoskus, 4 punkti

Hea kirjaliku ja suulise keeleoskuse omandamine. Osavõtt seminariharjutustest eesti süntaksi, stilistika ja keelekorralduse üle.

4. osakursus. Seminaritöö, 3 punkti

Iseseisva kirjaliku töö kirjutamine umbes 10–15 lehekülje piirides (masinakirjas). Töö võib käsitleda nii keelelisi, kirjanduslikke, kultuurilisi kui ka muid küsi-

musi reaalide alalt. Teema valitakse koostöös õpetajaga.

Teadmisi kontrollitakse iga osakursuse puhul eraldi kas suulisel või kirjalikul eksamil.

Paul Laan

PILK EESTI KOOLIDELE USA—s

Eesti koolide (täienduskoolide) iga USA—s ulatub tagasi enam kui 25. a. Selle aja kestel on koolide arvus olnud mitmeid kõikumisi; on olnud sulgemisi kooliealiste laste puudusel, aga ka jälle uute avamisi, kus laste juurdekasv on seda või-maldanud. Kogu eesti koolide tegevusaja kestel on oma tegevuse täiesti lõpetanud 12 kooli. Käesoleval õppeaastal töötab neid 13. Nendest kaks kannavad pühapäeva kooli nime ja on täiesti kohalike koguduste ülalpidamisel, nagu Seabrook New Jarseys ja Seattle'i Washingtoni osariigis. Peale piiblitlugude (usuõpetuse) on nendes kõik eesti ainealad töökavas, mis teisteski eesti koolides. On paiku, kus lapsed on koolieast välja kasvanud või kooli lõpetanud ja juurdekasvu enam pole, seal on asutatud noorte ringid ja tegevus rahvatantsuga, laulugrupiga, spordiga ja diskussiooni-ringiga läheb edasi. Üldse on kujunemas tavaks, et paljud eesti koolide lõpetajad eestlaste keskustes ühinevad noorte ringidega. See suund on üha kasvamas. Tõukeandjaks sellele on olnud viimased rahvuslikud suurüritused, nagu ESTO ja kohalikud eesti päevad.

KOOLID JA ÕPILASED

1977/78. õppeaastal õppis 12 eesti koolis 303 õpilast, nendest 142 poissi ja 161 tüdrukut. Peale selle olid Baltimore'i ja San Francisco koolide juures täiskasvanute õppegrupid, kokku 12 õpilasega (peamiselt üliõpilased), kes õppisid eesti keelt. See asjaolu tõendab, et vanema astme noorte juures, kellel eesti keele oskus on puudulik, on kasvamas huvi selle õppimiseks.

Kuigi mõõdunud õppeaastal tuli juurde kaks kooli väljalangenud kolme asemele, ei tõstnud see õpilaste arvu celmise aasta tasemele, mis oli kooliealiste (4.—14. a.) osas 315, mõõdunud aasta 303 vastu. Õpilaste arvu tagasimine koolides on igaaastane nähe. Nii on viimase kümne aasta jooksul olnud langus 450 pealt praeguseni. Selle põhjuseks ei tule lugeda mitte loidust koolide organisatsioonis ega õpilaste värbamises, vaid hoopis kooliealiste laste puuduses. Viimane nähtavasti oleneb sündide vähesusest eesti perekondades ja piisvalt kasvavatest segaabeludest. Viimastest üksikud saadetakse eesti kooli. See mõjutab tublisti koolielu tõusu. Mõõdunud õppeaastal segaabeluliste perekondade laste arv moodustas vaevalt 10% õpilaste üldarvust. Nendest perekondadest tulid lapsed, kellel oli eesti keele kõnelemisega raskusi või puudus sellest arusaamine täiesti. Nendele oli eesti keel võõrkeeleks. Perekondi, kust mõõdunud õppeaastal lapsi kooli saadeti, oli kokku 194. Tahaks küll uskuda, et eesti keskustes USA—s, kus töötavad

eesti koolid, peaks olema palju rohkem kooliealiste lastega perekondi.

Ülevaatliku pildi pakub USA eesti koolide ja nende õpilaste (4.–14. a.) arvu kohta järgmine tabel:

Õppeaastad	68/69	69/70	70/71	71/72	72/73	73/74	74/75	75/76	76/77	77/78
Koolid										
Albany-Schenectady	12	13	16	17	23	21	12	17	17	17
Baltimore	37	37	31	21	18	28	23	28	26	23
Boston	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
Buffalo	35	32	31	30	26	23	22	16	13	10
Chicago	23	29	28	29	23	25	25	25	22	25
Cleveland	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Connecticut	22	24	24	30	40	39	40	33	48	38
Lakewood, N. J.	41	32	30	30	22	22	21	19	16	14
Los Angeles	45	31	45	46	39	25	22	26	17	17
Long Island, N. Y.	30	30	34	33	30	26	27	26	25	25
Minneapolis	7	7	7	7	5	7	6	6	2	—
New York	90	90	81	83	82	85	86	87	79	81
Portland, Ore.	27	27	26	22	24	12	20	15	13	—
Põhja Illinois	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
San Francisco	30	26	35	32	22	34	18	20	16	16
Seabrook, N. J.	8	—	—	—	—	—	—	—	—	20
Seattle, Wash.	13	14	13	12	10	14	—	—	—	—
Washington, D. C.	—	—	—	16	12	12	18	11	11	—
Wilmington, Del.	14	20	10	12	12	12	19	17	10	—
Kokku	450	412	411	420	392	389	359	346	315	303

Tabelist selgub, et kümne aasta jooksul on töökäigust välja langenud kaheksa kooli ja laste juurdekasvu järele on nendest jälle uuesti elustunud kaks — Boston ja Seabrook. Lisaks nendele tuli juurde käesoleval aastal Seattle'i 16 õpilasega, kuid Buffalo lõpetas töö kooliealiste puudusel. On kujunenud üldiseks kombeks, et lapsed alustavad oma kooliteed juba õige noorelt, 4- ja 5-aastaselt, üksikud isegi varemalt. Nii töötab peaaegu iga kooli juures lasteaia grupp. Möödunud õppeaastal 8 kooli juures kokku 59 lapsega. Kogu koolikursus, alates lasteaiaastast, kestab tavaliselt 7–8 aastat. Nõnda siis 13- ja 14-aastaselt või mõnel juhul vanemalt lõpetatakse kool. Kogu koolikursuse kestel viibitakse keskmiselt koolis 140–150 koolipäeva, à 4 tundi iga kahe nädala tagant. Selle lisakoormuse, mis eesti kool lastele peale paneb, kannatavad nad nurisemata ära, kuigi vahel on kooli tulemisega raskusi. Küll aga on vahel nende vanemad tüdinenud laste kooli toomisega rasketes liiklemisoludes. Paljudel eesti koolide õpilasil on aga koolipäev pikem sel korral, kui koolitundidele järgneb skautide-gaidide koondus. Möödunud õppeaastal kuulus skautlikesse üksusisse 161 eesti kooli õpilast, kes said nii kahekordse rahvusliku treeningu osaliseks.

ÕPETAJAD JA ÕPETUS

Koolide õpetuse kandjaks oli möödunud õppeaastal 85 õpetajat naisõpetajate suure ülekaaluga. Viimaste aastate kestel on õpetajate arv püsinud enam-vähem samal tasemel. Kui on olnud lahkujaid, on ikka jälle leitud inimesi, kel südames

soov ja armastus eesti laste õpetamiseks rahvuslikul ainealal. Kui neid ei leiduks, läheksid paljud lapsed eestlusele kaduma. Praeguses õpetajate koosseisus enamik on sel kutsealal ette valmistamata. Nad on oma hariduse saanud USA-s ja aastate jooksul omandanud koolitöös kogemused, praktika, õppeainete tundmise ja sobiva ainete käsitlemise. Tuleb meele pidada, et eesti kool USA-s oma mõistelt on erikool, kus tuleb rakendada iga lapse suhtes temale vastavat individuaalset meetodit, arvestades tema arenemisega, eesti keele oskusega, vastuvõtlikkusega j.t. Sellele peab õpetaja rajama oma töö. Nii on väga tähtis igale õpetajale, et ta oma õppegrupi laste võimeid hästi tunneks ja sama hästi ka nende kodusid. Tööd veidi kergendab siin asjaolu, et need õppegrupid on arvuliselt väikesed. Tavaliselt 4–8 õpilast. Hinnata tuleb väga õpetajate püsivat hoolt ja leidlikkust valitavas piiratud olukorras. Nii nad koostavad ise püsivalt tekste ja harjutusi, hangivad pilte ja muud õppematerjali, et koolitöö oleks huvitavam ja mitmekülgsem. Sellele vaatamata aga pole edu nii suur kui soovitakse näha. Selle peamiseks põhjuseks on kooli astuvate laste eesti keele oskuse püsiv tagasimineku, mis teeb õpetamise eesti keeles raskeks. Tuleb abiks võtta inglise keel. Nii on käesoleval õppeaastal ühes eesti koolis 19 õpilase seas ainult 4, kes kõnelevad vabalt eesti keelt. Eesti keele kõnelemise tagasimineku soodustavad ka ise paljud kodud, kus eesti vanemad omavahel kõnelevad inglise keelt. Selle juures aga sunnivad lapsi kõnelema eesti keelt, kuid ei soovi ise anda eeskujule selleks. Erilist raskust seavad ette eesti keele alal segaabielludest tulevad lapsed. Loota on, et lähemal ajal (sel aastal) toob sellesse kergendust dr. Enn Saluveeri poolt koostatav õpik eesti keelt mittevaldajatele, mis oleks siis „aabitsaks“ õpilasile ja käsiraamatuks õpetajaile.

Eesti Koolide Keskus USA-s, kes on eesti koolide õppetöö koordineerija ja abistaja, jõudis käesoleval õppeaastal nii kaugele, et hakkas välja andma õppevihikut „Kodukool“, et abistada koolide tööd ja ühtlasi pakkuda võimalusi nendele lastele eesti keele õppimiseks, kes kauguse tõttu ei saa osa võtta koolitööst. See õppevihik on nagu järg omaaegsele „Kiri-Koolile“.

Kokku võttes võib mainida, et praegused eesti koolid USA-s püüavad teha oma parima, et eesti elul ja tegevusel oleks tulevikku. Paratamatult aga ümbritsev elu oma tugevate mõjutustega, aja vaimuga ja võõra keelega püüab vallutada ja sulatada meie vähemust. Sellele tuleb meil vastu seista ühisel jõul koos kõikide organisatsioonidega ja leida aktsioone ja üritusi, mis meie inimesi – eriti aga noori – koondaks, vaimustaks ja sütitaks ning rakendaks tegevusse. Suur ülesanne on siin sel alal täita Eesti Päevadel, maailmalaagritel, suvepäevadel, spordipäevadel ja teistel seesugustel suuriiritustel. Nii tegutsedes elab meie noorus edasi eestlastena!

Gaston O. Randvee

30 AASTAT EESTI SKAUTLUST-GAIDLUST USA-s

Eesti skautlike (skaudid-gaidid) üksuste organiseerimine USA-s algas kohe pärast seda, kui 1949/50. aastatel meie sisserändajad perekonnad oma esialgsetes

elamiskeskustes jõudsid enam-vähem kohaneda ja kus eelduse selleks lõi noorte arv ja kohapeal leiduv juhtkond. Võib öelda, et see oli juba eesti skautluse teine uuestisünd. Esimene toimus Saksamaal põgenike laagrites 1944. a. sügisel. Nii võime USA-s algavat skautlikku tegevust nimetada Saksamaal toimunud skautluse järeltulijaks. Boy Scouts of America (BSA) peakorter suhtus sõbralikult põgenike rahvuslike üksuste loomisele. Need aga pidid registreeruma BSA peakorteri ja võtma oma tööprogrammi ameerika skautidele ette nähtud nõudmised ja seega said õiguse kanda USA skautide vormiriietust, millel on rahvuslike värvidega lint rinnal, eestlastel sel juhul sini-must-valge. Mingisugust takistust ei olnud rahvuslike ainealade rakendamiseks. Nii hakkasid tekkima eesti-ameerika skaudiüksused. Gaidide suhtes aga oli USA gaidide peakorter konservatiivsem ja seal ei osutatud esialgu iseseisvate rahvuslike gaidiüksuste loomiseks erilist vastutulekut ning läbirääkimised jäid ooteseisukorda. Sellest olenevalt jäid eesti gaidid töötama omaette iseseisvatena, kandes ühtlasi omaaegset eesti gaidivormi. Nii nad on töötanud kuni tänaseni takistusteta.

Eesti skaudid-gaidid USA-s on senini käsikäes heas koostöös matkanud skautlikku teed juba 30 aastat. Selle aja kestel on nad olnud oma üksustega meie kasvavatele noortele üheks kindlamaks ja püsivamaks organisatsiooniks ja peale skautliku treeningu ka tugevaks rahvuslikuks kantsiks. Raske on öelda arvu, kui paljud noored on selle aja kestel läbi käinud nimetatud treeningust. Arvata aga võib, et see arv läheneb 2000-le. Igaüks neist kindlasti on sellest tegevusest midagi kaasa võtnud: ühed vähem, teised rohkem. Nende enesekindlus on julgust saanud, rahvuslik iseteadvus kasvanud ja tahe tõusnud meie rahvuslikul tööpõllul kaasalöömiseks. Paljud neist ongi juba meie organisatsioonides juhtivatel kohtadel laulukoorides, rahvatantsutruppides, spordiringides, kirikute nõukogudes jm. kandes nii eesti elu ja tegevust edasi. Sama on mitmed hariduslikul ja teaduslikul tööpõllul viljelemas eesti kultuuri.

KUIDAS SEE ALGAS

Esimese skaudiüksusena registreeriti 1949. a. „Põhjätäh” Seabrookis, N. J., kus sel ajal paljud eestlased olid leidnud teenistuse seelses põllumajanduslikus suurfarmis. Samal aastal järgnes New Yorgis vanemskautide üksus „Valjala” ja 1950. a. üksused Washington D. C., Long Islandil ja „Lembitu” üksus Lakewoodis, N. J. New Yorgi skaudiüksus „Viiking”, mis on kasvanud üheks suuremaks ja väljapaistvamaks lipkonnaks USA-s, startis 1951. a. Nendele järgnesid lühikeste vaheaegadega üksused teistes eestlaste keskustes peamiselt Idarannikul, mis sai eesti skautluse kandjaks USA mandril. Läänerannikul tekkisid üksused alles 1960. a. „Tulehoidja” Los Angelesis ja skaudisalk San Franciscos. 1952. a. jüripäevaks oli USA-s tööle rakendatud juba 13 skaudiüksust kokku 350 poisi ja juhiga ning registreeritud ligi paarsada üksikskauti, kes elasid hajutatult üle suure mandri ja olid varem kuulunud skautide ridadesse. See tõendas, et huvi skautlikuks tegevuseks poiste seas oli suur. Ühtlasi ka vanemad ja meie seltskond mõistsid hinnata selle rahvusliku vaimu väärtuse suurust, mida pakuti poistele skautlemiseks. Üldse on 30 aasta kestel USA-s tegutsenud lühemat või kauemat aega 18

skaudiüksust. Nendest on aja möödudes skaudicest väljakasvamise tõttu pooled lakanud olemast, kuna juurdekasvu ei tulnud. Praegu töötab 10 üksust kokku 140 poisiga aastates 7–18.

Gaidiüksused rakendusid tegevusse 1949. a. samaaegselt mitmes paigas, nagu Buffalos, Chicagos, New Yorgis ja Seabrookis, N. J. Nende suuremaks üksuseks on kujunenud „Linnutee” New Yorgis. Üksuste rajajaiks, nagu skautidegi juures, olid gaidijuhid, kes sellistena olid tegutsenud juba Kodu-Eestis. Nii kujunes ka gaidide töö tugeva eestli vaimu kandjaks ja eesti tüdrukute ühendajaks. Kogu tegevusaja kestel on USA-s tegutsenud 13 gaidiüksust. Ka nemad kannatavad juurdekasvu puudust nagu skaudidki. Käesoleval aastal on neil elujõulisi üksusi 10, kokku 150 tüdrukuga aastates 7–18.

JUHTIV KESKUS JA KOOSTÖÖ

Paralleelselt üksuste asutamisega ja nende tööerakendamisega tunti kohe vajadust keskse organisatsiooni järele, kes võtaks üksuste edaspidise tegevuse juhtimise oma hoolde. Nii loodi kohe 1949. a. sügisel Eesti Skauditöö Keskus USA-s, mis mõni aasta hiljem sai Eestis kasutusel olnud nimetuse – Eesti Skautide Malev. Gaidid löid oma juhtiva keskuse 1952. a., mis samuti hiljem nimetati Eesti Gaidide Malevaks. Nende tippude kaasabil algas skautide ja gaidide üksuste vahel tihe ja sõbralik koostöö, mis sisuliselt vääristas mõlemate tööd. See on muutunud nüüd endastmõistetavaks, kuna on tegemist ühest tüvest võrsunud noortega, õdede-vendadega. Kui enne korraldati eraldi suvelaagreid, siis nüüd said ühised, mis enam kutsusid ja vaimustasid noori. Ka tundsid gaidid oma ühises laagris julgestuse mõttes kindlamana. Nii kujunesid laagrid mõlemale poolele elamusrikasteks päevadeks, nooruse vaimu ja rahvusliku idealismi süvendajaks, aga ka tõukeandjaks eesti keele oskuse omandamiseks.

Alates 1956. a., kui Skaudi- ja Gaidisõprade Seltside Liit omandas Lakewoodi külje all Jacksonis, N. Jerseys suure maa-ala, algasid laagrid omal maalapil, mis praegu kannab Järvemetsa laagriväljaku nime. Oma maalapp virgutab malevaid ja üksusi ja laagrid muutusid mitmekülgsemaks ja sisukamaks ning igal suvel laagripere aina kasvas, sest see oli noortele vahelduseks: nad said koos mängida, võistelda, laulda ja lõkkenalju lavastada. Laagrid muutusid ühtlasi ka malevate ja üksuste töö koordineerijaks ning ühiste arusaamade ja tavade kujundajaks.

Malevate 29 suvelaagri sarjast tuleb välja tõsta maailmalaagreid – KOGUJA 1976. a. ja KOGUJA II möödunud aastal. Need kaks eesti skautlike noorte kümnepäevalist suirkogunemist oma hulgaliste üritustega ja eeskujuliku läbiviimisega on naelutatud eesti skautliku liikumise ajalukku püsivate tähistena, mida ei unusta nendest osavõtjad ega kustuta aeg. Kõik laagrid, eriti aga „Kogujad” on leidnud meeldiva vastuvõtu ja tugeva moraalse ning ka majandusliku toetuse eesti seltskonna poolt. „Koguja II” muutus ka ühtlasi Noorte Aasta suurimaks ürituseks ja tõstis selle kulminatsiooni, tõi varjust valgusse. Malevad heas koostöös, sama ka üksused, on kogu aja olnud ka agarad eesti elu tutvustajad ameeriklastele ja on saanud mitmel puhul nende tunnustuse osaliseks. Hinnata tuleb ka skautide-gaidide head koostööd eesti organisatsioonidega – nende kaasalöömist aktus-

tel, pidudel, suvepäevadel, Eesti Päevadel, spordipäevadel jm. Nad on alati valmis igal alal abistama. Esile tuleb tõsta ka malevate ühist pasunakoori, mis asutati 1961. a. Sellel on olnud eriti oma otstarve laagrites pidulikel juhtudel ja paraadidel.

Aastate jooksul ühises koostöös on poisid-tüdrukud sõprustundes kokku kasvanud ja sellest on kujunenud paljud eesti abielud. Nüüd on juba nende mitmete lapsed skaudid-gaidid.

30 tegevusaasta jooksul on mõlemal maleval olnud mitu juhti. Pikemat aega, kuus aastat, pidasid skautide juures vastu skautmasterid Ilmar Pleer, Linold Milles ja Mati Kõiva. Gaidide malevas jõudis seitsme aastani välja gaidid Ella Kärner. Praegu on skautide maleva juhiks skm. Endel Reinpõld ja gaididel gdr. Urve Põhi.

SELLE TEGEVUSE VÄÄRTUSED

Sellest on palju kirjutatud ning ka eespool avaldatud read on seda väärtust omakorda selgitanud. Võiksimine ainult küsida, kuidas oleks kujunenud paljude meie noorte poiste ja tüdrukute elu ja tegevus ilma eesti skautluseta ja gaidluseta. Millega oleks täidetud see tühimik? Kindlasti oleks neelanud neid ameerika noorte organisatsioonid oma sulatusahju. Nüüd aga pole seda sündinud ning 30 aasta jooksul on USA eesti malevad säilitanud palju eesti verd ja kasvatanud eesti meelsust ja vaimu. Usume ühe skaudipoisi sõnadesse. Ta kirjutab järgmist skautluse väärtusest: „Skautlus on olnud mulle vendluseks ja vendlus on mulle sõprus. Selles sõbralikus ringis olen õppinud asju ja olukordi kainele hindama. Skautluse kaudu hakkasin armastama sportimist ja selle läbi olen karastanud oma keha, vaimu ja tahet. Skaudilaagrid on teritanud mu ühiskondlikku mõtlemisviisi ja kasvatanud abivalmidust ja kuulekust. Skautlus on mu mõttemaailma viinud Kodu-Eestisse ja kasvatanud tahet oma rahva abistamiseks. See on eesti skautluse and, mis elab minus.”

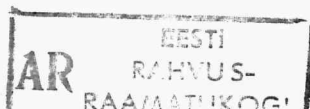
Tahaksin uskuda, et sama mõtlevad ka gaidid, kes 30 aasta jooksul on oma malevast läbi käinud. Nii jääb neil igal tänu ja tunnustust avaldada nendele paljudele väsimatutele ja ennastsalgavatele juhtidele, kes on olnud selle tegevuse kandjad.

Gaston O. Randvee

QUO VADIS BALTI NOORUS?

Seminaril, millest me täna osa võtame, tuleb tähtsaima küsimusena arutlusele meie kui teise ja kolmanda generatsiooni balti sisserändajate tulevik.

Me oleme aastaid kasvanud ja arenenud kolmes eri ühiskonnas ja oleme nüüd jõudnud haripunktile, kus meil tekib vajadus oma tegevusele uus alus luua. Seni oleme väga vähe iseseisvalt ette võtnud. Enamus meie tegevusest, kas kultuuri, spordi või poliitilisel alal, on toimunud tihedas kontaktis vanema generatsiooniga ning meie klubide administratsioonis meie osad on olnud relatiivselt väikesed.

Vaatamata sellele moodustame me olulise osa balti kultuuri pärandi arendamisel Austraalias. Nüüd oleme jõudnud tasemeni, mil me oleme ise võimelised otsustama, millisel viisil me soovime oma etnilist ja ühiskondlikku tegevust jätkata. On ilmne, et meie vanemad on sisendanud meile küllaltki usku meie rahvuslusesse meie kõigis kolmes rahvuses ja seetõttu on meil võimalik töötada meie ühiskondade kasuks nende probleemide lahendamisel. Sissejuhatusena on tarvilik kaalutleda mineviku saavutusi ja ebaõnnestumisi. Nüüd on meil kui senini kõrvalseisjatel avanenud võimalus alustada läbirääkimisi tuleviku suhtes, — arvesse võttes tegeureid ja abinõusid ning ka kindlasti kaalutledes, mis kasu meie tegevus võib tuua meie oma, ja mis veel tähtsam, Austraalia ühiskonnale?

Vaadelgem kõigepäält meie rahvusliku tausta kultuurset külge. Rahvatants on alati suurt osa mänginud meie rahvusliku identsuse kujundamisel ja enamust meist, kes on kultuuriüritustest osa võtnud, on kunagi ka osa võtnud rahvatantsust. Rahvatants on mitmesuguste oskuste kombinatsioon. Rahvariided oma säravate värvidega ja suurepärase käsitööga pakuvad visuaalset naudingut, muusika on elav ja erinevad tantsud on huvitavad ja paeluvad. Kahjuks ei ole aga Austraalia ühiskond erilist huvi näidanud selle oskuse esitamise vastu. Tundub, et peamine huvi publiku vaatevinklist nähtuna on ainult see, et pakutakse midagi erinevat. On ilmne, et me vajame rohkem vilumust oma ettekandeis. Meil on eeldused edukaks esinemiseks, aga me ei saa loota tunnustust, kui me ei taotle meisterlikkust ja täielikku kunstipärast (kunstiküpset) esinemist.

Kolm balti rahvusgruppi ühendatult, esinedes suurel skaalal, võiksid saavutada suurejoonelise esinemise. Näiteks: muusikal on suur osatähtsus meie kultuuris. Selle asemel, et üksikuid kontserte korraldada, me võiksime koostada ühise rahvatantsu ja rahvamuusika programmi, mis annaks võimalust samal korral esitada meie kultuuri mitmekülgeid aspekte. Et seda korraldada, peaks meil olema keegi vahendaja-produutsent (PR). See, või pigemini selle isiku puudus on tekitanud äpardusi minevikus. Meil kui teisel ja kolmandal generatsioonil on rohkem sidemeid Austraalia ühiskonnaga kui oli meie vanematel. Me peame kontakti saama massmeediaga, me peame rohkem peale käima, et saada tunnustust ajakirjanduses, TV-s ja raadios ja kõigiks meie tuleviku ettevõteteks meil peaks olema üks PR-ametnik, korraldaja. Enne kui meil enestel selles kogemusi on, peaksime me endale üksiküritusteks sellise isiku palkama, et kindlustada ürituste paremat korradaminekut.

Minevikus on teater olnud täiesti omaette ühiskondlik ettevõtte ja lavastused on toimunud muidugi kolmes eri keeles, kuna meil ei ole ühist keelt. Kas oleks liiga julge teha ettepanek esitada näidendeid inglise keeles, mis on meie kolme rahvuse ühiseks keeleks?

Meie kolme rahvuse hulgas leidub kindlasti andekaid näitlejaid, mis on nõuetavad ühe lavastuse edukaks esitamiseks. Meil ei oleks mitte ainult suurem tegelaste valik, vaid meil oleks ka suurem publik. Niisugused väljavaated kultuurseks arenguks võivad olla suuremad kui seda on senini mõistatud. Poliitilist koostööd ei ole ennem hinnatud, kui alles hiljuti taotletud. See toimus siis, kui me koondasime oma jõud, et demonstreerida oma põlgust ja tülgastust hr. Whitlami ja se-

naator Willise otsuse vastu, kes otsustasid ametlikult tunnustada Balti riikide annekteerimist. Ma ei tea ühtegi teist ühist baltlaste ettevõtet, mis oleks nii palju tähelepanu äratanud ja vaidlusi tekitanud nii ajakirjanduses kui ka rahva hulgas. Üldiselt on ju balti rahvaste minevik selline, mis on teinud neid poliitikast rohkem teadlikuks, kui seda on siinsed elanikud. Seepärast on ka põhjendatav, et me oleksime aktiivsed poliitikas, nii kohalikul, osariiklikul ja riiklikul tasemel. Kui me kord ennast sellisel viisil oleme etableerinud, oleks meie mõju riigi üldises poliitikas suurem. Me ei saa oma poliitiliste tõekspidamiste eest võidelda, kui meil ei ole laialdasemaid teadmisi üldpoliitikas ja selle filosoofias. Praegu esineb meie ühiskonnas kaks äärmist mõttelaadi. Üks nendest leiab, et kultuurivahendus peab toimuma võrdsel alusel või üldse mitte. Teine vaidleb sellele vastu ja ütleb, et võimalik kultuurivahendus on diskuteeritav. Sellegipoolest leidub meie ühiskonnas veel selliseid visa hingega isikuid, kes mingisugusele kokkuleppele poliitikas ei taha jõuda. On ilmne, et nii poliitikas kui ka kultuuri viljelemisel me peame koostama oma plaani, kuidas tulevikus tegutseda. Eriti poliitilises tegevuses me oleksime palju edukamad koondatuna balti noorusena, selle asemel et kolme eri rahvusgrupina tegutseda. Seetõttu on vajadus tihedamaks kontaktiks meie kolme rahvusgrupi vahel rohkem kui seda noorte koostöö saab pakkuda.

Senised ühised üritused on olnud piiratud peamiselt spordivõistlustega. Meil on olemas kõik soodustused selleks, et suurendada läbikäimist laiemas ulatuses – kontsertide, seltkondlikkude õhtute jm. kujul, rääkimata klubiruumidest, mis on saadaval, ja kus on võimalik korraldada informaaalseid kokkutulekuid üksteise tundmaõppimiseks ja tihedamate sõprussidemete loomiseks. Selliste tugevdatud sidemete kaudu on meil võimalik luua ühine tugevam foorum.

Nagu te kõik mõistate, on **selle seminari** esimeseks ülesandeks, katseks tuua kokku balti noorust. Mina olen püüdnud tuua näiteid tegevuspiirkondadest, milles oleks võimalik edaspidist tegevust koostöös arendada.

Aime Kangur

(Esimesel balti noorte seminaril Adelaidis
oktoobris 1976 peetud ettekanne.
Inglise keelest S. Silvéus.)

TÖÖVALJALT

EESTI KOOLIDE ÕPETAJAILE KUTSEANDMISE KÜSIMUS

1950-te aastate algul toimus USA-s elav eesti koolide (täienduskoolide) asutamine ja tööle rakendamine. Kuhu emigratsioon tõi vähegi suurema hulga eestlasi lähestikku elama, sääl asutati peatselt eesti täienduskool. Algul leidis kutsega õpetajaid, kes olid kutse omandanud kodumaal, paljude asutatud

koolide juures tööle. Oli aga kooliringkondi, kus algusest peale ei olnud kutsega õpetajaid või nad ei rakendunud koolitööle ja seda pidid teostama ilma oskuseta ja teadmisteta inimesed.

Samal ajal loodi USA-s Eesti Koolitoimikond, kes õhutas täienduskoolide asutamist ja püüdis koolidele nõuga ja jõuga abiks olla olemasolevate võimaluste juures. Koolitoim-

kond asus ka kohe nõutama koolidelt aruan-
deid, et saada ülevaadet koolide tegevusest ja
arengust. Olles noil aastail 9 aastat Kooli-
toimkonna sekretär, tegin ma kokkuvõtteid
koolide poolt saadetud aruanetest. Aruan-
deis oli muuseas ka küsimus: kas on õppe-
töös häirivaid tegureid ja eriolukordi? Üna
varsti kirjutasid mõned koolid selle küsimuse
all: meil ei ole kutsega õpetajaid, andke mei-
le kutsega õpetajaid! Aastate möödudes vai-
busid need appihüüded, sest igale sai selgeks,
et Koolitoimkond ei saanud selles osas pak-
kuda oma abistavat kätt. Ühelgi mandril vaba
maailmas ei olnud tol ajal ja ei ole ka
veel täna õppeasutust, kus oleks ette valmis-
tatud eesti koolidele (täienduskoolidele) väl-
jaspool kodumaad õpetajaid, keda me võik-
sime nimetada selle kooliüübi uuteks kutse-
ga õpetajaiks.

USA-s on toimunud küll kaks õpetajate-
päeva ja kaks nädalalõpu seminari I daranni-
kul ja üks õpetajatepäev Läänerrannikul.
Nende päevakavadega on püütud abistada
eriti kutseta õpetajaid. Pääle selle on Eesti
Koolide Keskus USA-s ja Õpetajate Koondis
püüdnud ringkirjadega abistada. Ei ole või-
malik olnud korraldada ühtki pikemaajalist
kursust. Eesti koolide veerandsajandi kestvu-
se ajal on kutsega õpetajate arv veelgi vähe-
nenud vanadusaastate väsimuse või manalase
varisemiste tagajärjel.

New Yorgi Eesti Kool, kus olen juhatajaks,
on õnnelikus olukorras veel oma 28. tege-
vusaastal, sest praegu koolis töötavatest
16-st õpetajast on 50% kutsega. Loen kutse-
ga õpetajaiks neid: 1) kel on Eestis omandat-
ud kutse; 2) kes on lõpetanud võõrsil min-
gisuguse õppeasutuse õpetamise kutseõiguse-
ga. Nii New Yorgi Eesti Koolis kui ka teistes
eesti koolides on töötamas õpetajadena noo-
ri inimesi, kes on lõpetanud siin mõne kõr-
gema õppeasutuse, valdavad perfektselt eesti
keelt ja on rohkete aastate jooksul eesti koo-
lis töötades saavutanud häid tagajärgi. Nende
paigutamise ikka ja jälle kutseta õpetajate
kategooriasse, on minu arvates, nende töö
alavääristamine. Need noored inimesed (n.n.
kutseta õpetajad) püüavad leida uusi teid,
õppevahendeid ja töövõtteid, kuidas eesti
kooli tööd edasi viia, vaatamata tugevale üm-
berahvustamise tendentsile. Paljud neist on
ise lapsevanemad, kes tulevad kooli juurde
koos oma lastega ja kui lapsed lõpetavad
kooli, siis ka nemad lahkuvad. Kui tahame,

et eesti kool ka tulevikus püsib, siis on täna-
ne päevakäsk – neid õpetajaid tunnistada
kutselisteks ja anda välja kutsetunnistused!
Kutsetunnistuse andmine muidugi sisulist
tööd ei muuda, aga see kindlasti tõstab nende
õpetajate oma kindlustunnet töös, tun-
net, et nende senist tööd on hinnatud ja see-
tõttu on nende autoriteet laste ja lastevanema-
te silmis suurem. See ehk kindlustab nende
püsimit õpetajana kauemaks ajaks eesti
kooli juures.

1970. aasta aprillis New Yorgis toimunud
õpetajatepäeval esines Aleksander J. Lein-
järv ettekandega „Eesti koolide õpetajate et-
tevalmistamise võimalustest“ (vaata Kesku-
ühingu "Bülletään" nr. 20, 1971. a.), avalda-
des arvamust, et Koolitoimkonna juures
moodustada eksamikomisjon, kes hakkab
õpetajaid kutselisteks tunnistama ja nii võiks
toimuda igal maal. Senini ei ole sellel alal
midagi ette võetud.

Olen veendumusel, et õpetajate kutseliseks
tunnistamine peaks kuuluma vaba maailma
ühe eestlaste keskorganisatsiooni pädevusse.
Minu ettepaneku kohaselt võiks ja peaks see
keskorganisatsioon olema Eesti Õpetajate
Keskühing Rootsis. Keskühing on töötanud
28 aastat. Keskühing on igal aastal kirjasta-
nud "Bülletääni", kus on ilmunud kirjutisi
kõikide vaba maailma eesti koolide kohta.
Kõigi maade eesti koolide õpetajad on ena-
mikus Keskühingu liikmed. Seega on Kesku-
ühing olnud kontaktis kõigi maade eesti
koolidega, tunneb rohkem kui ükski teine
organisatsioon koolide olukorda ja samuti
koolide nõudeid õpetajalt.

Teine küsimus on: kuidas seda kutsemaa-
mist ja -andmist teostada? Kutset taotlev
õpetaja kas täidab mõne testide sarja või kir-
jutab ühe ulatuslikuma töö ja saadab selle
kontrollimiseks ja otsustamiseks Keskühin-
gule. Testide või eksamitöö eesmärgiks oleks
teadasaamine, kas õpetaja tunneb õpetamise
metoodikat. Eesti keele õpetamise osas on
meil olemas eriraamat mag. H. Rajamaa
poolt koostatud eesti keele metoodika kohta.
See raamat on kindlasti olemas igal koolil.
Kodumaatundmise (maateaduse ja aja-
loo) alal ei ole erimetoodika raamatut kaha-
juks ilmunud. Siin võivad abiks olla järgmi-
sed allikad: Keskühingu "Bülletään" nr. 9,
1960. a. ja Rootsi Eesti Komitee poolt kir-
jastatud „Täienduskoolide tööpõllut“ I-IV.
Kõigile USA eesti koolidele on need kätte

saadetus Õpetajate Koondise poolt. Ülekõige võiks Keskühing kaaluda ka eespool mainitud A. Leinjärve ettekandes tehtud ettepanekut; vähemalt 5 aastat eesti kooli praktikat peaks kutse andma ilma eksamita.

Jääme ootama, millisele seisukohale asub Õpetajate Keskühing selles küsimuses.

Eduard Kärner

VASTUSEKS EELMISELE.

Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus kaalus Ed. Kärneri ettepanekut üldiselt ja leidis, et see väärrib tõsist tähelepanu. Selle küsimuse ja sellega seoses olevate probleemide üksikasjalikumaks selgitamiseks ja vastava ettepaneku tegemiseks valis Keskühingu juhatus eritoimkonna koosseisus: Herman Rajamaa, Leida Sulg ja Paul Laan.

Eritoimkond selgitas eesti koolides töötavale kutseta õpetajaile kutsetunnistuse andmist mitmelt seisukohalt. Kõigepealt konstateeris eritoimkond tõsiasja, et olukorrad eri maadel on väga erinevad; on maid, kus kutseta ja kutseta õpetajate küsimus ei ole üldse mingisuguseks probleemiks. Kutseta eesti õpetajaile eraalgatuslik korras vastava kutseõiguse andmine on täiesti uudne ettevõtte, mille teostamiseks ei ole meil tänaseni mingisuguseid kogemusi. Kuid silmaspidades siiski asjaolu, et kutseta õpetajaile kas või piiratud ulatuses – see tähendab eesti koolides töötamiseks – vastava kutseõiguse andmine kindlasti tõstab õpetajaskonna kvalifikatsiooni ja sellega seoses eesti koolide pedagoogilist taset. Peale selle oleks kutseõiguse andmine väärikaks tunnustuseks neile õpetajaile, kes on eesti koolides pikemat aega heade tagajärgedega töötanud.

Eespool esitatud asjaolusid arvestades otsustas eritoimkond tunnistada USA Eesti Õpetajate Koondise algatust kutseta õpetajaile kutseõiguse andmiseks kõigiti õigustatuks ja selle teostamise tarvilikuks. Kuid sel puhul silmaspidades eespool märgitud algatuse uudsust, eri maadel erinevaid olukordi, selle teostamiseks vajalike kogemuste täielikku puudumist, peab eritoimkond tarvilikuks kutseta õpetajaile kutseõiguse andmist esialgu katseliselt teostada ainult USA ulatuses sealse Eesti Koolide Keskuse poolt. USA-s leidub veel küllaldase kvalifikatsiooniga eesti pedagooge, kes võivad kutseõiguse andmist nõuete kohaselt lahendada. Vajaduse puhul on Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus alati

oma nõu ja jõuga abivalmis. USA-s saadud tähelepanekuist ja kogemustest võivad õppust saada teised maad, kus see küsimus võib ka aktuaalseks muutuda.

Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus on eespool esitatud eritoimkonna seisukohad ja ettepaneku heaks kiitnud.

Paul Laan
sekretär

EESTI KOMITEE KOOLI- JA NOORTE-TOIMKONNA PEDAGOOGILISED

KURSUSED SIGTUNAS 7.—12. aug. 1978

Kodune kasvatus on aluseks kõigele kasvatusel, eriti aga eesti emakeele osas, konstateeriti pedagoogilisel kursusel, mis toimus Sigtnas riiklikus kursusehotellis „Sjudarhøjden”. Kursuslasiks olid õpetajad eesti koolidest Rootsis. Kursust juhatas Koolitoimkonna esimees fil.dr. Johan Ungerson.

Göteborgi kodukeele õpetaja Juta Nõmme ütles oma kogemustest eesti ainetes õpetamisel rootsi koolides, et õppetulemused seal olenevad peamiselt vanemate huvist ja sellest, kas kodus lastega kõneldakse eesti keelt. Kui seda ei toimu, ei saa õpetamisel koolis lühikese aja tõttu olla suuremaid tulemusi. Juta Nõmme käsitles ka suvekodude õpetamisprobleeme ja leidis, et oluline on kasvatamisel, et ka noored kasvatajad nii lastega kui omavahel räägiks ainult eesti keelt. See nõue tuleks tema arvates esitada juba personali värbamisel.

Eesti Komitee esimees **Heinrich Mark** oli kursuse avajaks, kes niisamuti tõstis esile koduse kasvate olulisust, eriti emakeelse kasvate. Eesti ajaloo õpetamine lastele vanemate poolt oma isiklike elamuste või kaas-aegsete sündmuste jutustamise näol on väga tõhus vahend Eesti ja eestluse viimisel laste teadvusse. Kursuse esiloengu pidas professor **Gustav Ränk**, kes esines kokku nelja loenguvalitud teemadel. Oma esimeses loengus võttis ta vaatlusele inimese arengu, mis viis loomariigist välja ajalukku. Paleantropoloogilisi andmeid aluseks võttes püüdis ta näidata, kui tähtsat osa selles ainulaadses arengus on etendanud käte ja aju koostoime. Lõpptulemuseks on praegune „arukas inimene”, kes näib olevat kordumatu nähtus kogu maailmas.

Teises loengus selgitas ta mõningaid põrdepunkte soome-ugri rahvaste kujunemise- loos ja muutlikke vaateid selle rahvastepere

päritolule ja tõulisele kuuluvusele. Kolmandas loengus võttis ta kriitilisele vaatlusele nn. muistse „agraarkommunismi” doktriini vanemas ajalookäsitluses, mis tänapäeval täit tunnustust leiab ainult marksistlikus ideoloogias. Oma viimases loengus tõstatas ta eriti pagulaskultuuri mõtte ja tähtsuse küsimuse algatuseks järgnevale diskussioonile.

Professor **Teodor Künnapas** pidas niisamuti neli loengut. Kahel esimesel loengul anti ülevaade Rousseau ja Pestalozzi pedagoogilistest ideedest ja meetoditest. Kahel järgneval loengul esitati kokkuvõtlikult Kanti, Hegeli ja Schopenhaueri filosoofilisi süsteeme ja nende mõju järgnevale aegadele.

Helmi Eller pidas viis loengut eesti kirjandusest. Ta andis ülevaate kirjandusteooria ja stilistika peajoonest, kuna nende tutvustamine on ette nähtud ka eesti koolide õppekavades. Peale selle käsitles ta eesti rahvalaulu värsiehitud ja vaatles eesti kirjanduse mõningaid teemasid ja motive, nii nagu need esinevad kirjanike teostes. Tekstikatkendid viisid otsesesse kontakti teostega ja autori stiili omapäraga.

Paul Laan käsitles oma loenguseerias eesti keele küsimusi. Lähtudes hiljuti Eestis ilmunud „Õigekeelsussõnaraamatust” rääkis ta kirjakeele normimisest praegu ja vaatles tähtsamaid muudatusi uues sõnaraamatus võrreldes eelmisega. Paaris loengus tutvustas ta tööd terminoloogilise sõnavara rikastamise alal viimastel aastakümnetel ja sõjajärgseil aastail kasutusele võetud uusi sõnu. Osa loengutunde pühendati tülikamatele grammatilistele küsimustele ja praktilistele harjutustele.

Heiner Erendi oma loenguis puudutas peamiselt pedagoogilisi probleeme. Esimene neist kandis pealkirja – „Kodukeele õpetus – on see vajalik?” Referent andis selle raames lühikese ajaloolise ülevaate Rootsi koolipoliitikast ja selle suunamuutustist viimase saja aasta jooksul. Teises osas selgitati lähemalt, millised on praegused ametlikud seisukohad ning võimalused kodukeele õpetamiseks. Üks hilisem loeng „vahendeid eesti keele õpetamisel” puudutas keeleõpetamise praktilist külge, vaadeldes, milliseid vahendeid meil on eesti keele õpetamiseks ja kuidas muretseda puuduvaid.

Ivi Erendi, täienduskooli õpetaja Helsingborgist, tutvustas neljal grupitunnil tema enda poolt koostatud õppe- ja harjutuslehti

ning eesti keele õpetamise metoodikat algavatele lastele. Kolmel viimasel aastal on ta neid materjale edukalt kasutanud Ojamaa suvekoolis eesti keele õpetajana.

Erna Klemmer, Stokholmi eesti lasteaiajuhataja, jutustas mängukooli tööst. Ta väitis, et eelkooli töö eesmärk on tutvustada ja harjutada 5–6-aastasi lapsi tulevase kooli miljöoga ja milliseid võtteid selleks kasutada ja missugust õppematerjali selleks on olemas. Ühtlasi tõi ta ka näiteid tegelikust õppetööst. Järgmises loengus käsitles ta eesti keele õpetamist lastele, kes eesti keelt ei oska. Ta esitas metoodilisi võtteid, kuidas väikestele lastele kiiremini ja kergemini õpetada sõnu ja lauseid, kasutades mängu, laule ja dramatiseringut. Erna Klemmer toonitas eriti laulude tähtsust eesti keele õpetamisel, tõlkides eesti keelde need laule, mida lapsed juba oskavad rootsi keeles. Ta selgitas üldse laulu tähtsust õppevahendina lapse arenemises. Lauluga ja laulumängudega õpetame lapsele mitut asja korraga: muusikat, keelt, võimlemist, esinemisostkust jne.

Juta Nõmme andis ülevaate kodukeele õpetamisest Göteborgi koolides. Göteborgis õpetatakse peale soome keele veel 40 erirahvuse keelt 123 õpetaja poolt. Rootsi koolides õppivad eesti õpilased on eesti keeles väga erineval tasemel ja sellepärast tuleb tihti kasutada individuaalset õpetamist. Õppetulemused olenevad peamiselt vanemate huvist ja sellest, kas vanemad või vähemalt üks vanematest räägivad lastega eesti keelt.

Referaadis „Eesti rahvuslike traditsioonide säilitamisest võõrsil” puudutas **Richard Norvell** eriti Kanada Organisatsioonide Liidu poolt korraldatud killamänge 1978. a. juulis. Referent andis ülevaate tema Kanadas viibimisel toimunud uut laadi maakondlikest pidustustest, mis „tõmbasid” kokku suure publiku ja mis edukalt andsid noortele rahvuskultuurilisi teadmisi suurepärasel vormis. Referaadis „Eesti ajalugu kodukeele õpetamisel koolis” puudutas Norveli erinevaid võimalusi. Aja piiratuse tõttu sellistes tundides tuleks anda muistsele ajale ainult lühike ülevaade, pearõhk tuleks panna lähemale minevikule, eriti Eesti Vabariigi ajastule ja sündmustele Teise maailmasõja ajal, selgitades ka põhjust, miks eestlased olid sunnitud põgenema nii suurearvuliselt vabasse maailma. Tuleks noortele lasta nendes tundides jutustada mõni õpetaja poolt antud ülesan-

Sigtuna kursusest osavõtjaid (Silvia Silvéuse foto)

ne, näiteks, et laps intervjueriks oma eestlasest vanemat või vanavanemat Eestis toimunud sündmustest ja põgenemisest ning jututaks sellest õpetajale ja kaasõpilastele tunni ajal.

Stokholmi Ülikooli muusikateaduse üliõpilane **Maria Kiisk** tutvustas muusika õpetamise meetodilisi võtteid ja muusikateadust, eriti muusika esteetikat. Esteetika tegeleb hinnangutega, teiste sõnadega, sellega, mis on ilus, mis on kole jne. Ka rääkis ta kanalitest, mis mõjutavad meie muusikamaitset. Ülejäänud aeg esimesest loengutunnist kuulati muusikat, alates popist kuni džässini ja klassikalise muusikani ning arutleti kuulatud näiteid. Referendi ettekande mõtteks oli õpetada muusikat kuulama, et oskaksime vahet teha selles, milline muusika on kvaliteediga ja milline ei ole ja et samaaegselt suudaksime seda hästi põhjendada. Teises loengus andis referent väikese ülevaate eesti muusika ajaloost alates rahvamuusikaga ja esimeste koorilaulu loojatega. Edasi leidsid tutvustamist esimesed suurvormi meistrid,

rahvusliku koolkonna tähtsamad esindajad, iseseisvuse ajal esile kerkinud heliloojad ning noorema põlvkonna olulisemad autorid paguluses ja kodumaal.

Koorijuht **Harri Kiisk** kõneles teemal „Miina Härma tähtsusest“. Kõigepealt leidis vaatllemist Miina Härma rahvuslikult sihiteadlik ühiskondlik tegevus. Helilooja muusikaline panus leidis käsitlemist kolmes osas. Esiteks orelikunstnikuna, kelle kontserdireisid peaaegu üle kogu Eesti mõjusid kaasa rahva muusikaluhvi äratamisele. Teiseks koorijuhi, kes oma koori kavva paigutas alati rohkesti eesti rahvalauluseadeid ja äratas sel viisil huvi eesti rahvamuusika vastu. Oma välismaistel kontserdireisidel aga tutvustas eesti rahvalaul võrastele üldse kogu Eestit. Eriti ulatuslikult peatus H. Kiisk Miina Härma loomingul, väites, et sellest saab koostada terve laulupeo kava kõikidele kooriliikidele ja puhkpilliorkestrile.

Laste joonistamisvõime arengut esimesist kriteeldusist paariaastasel kuni teisme-eani kõneles **Edith Kotka-Nyman**. Referent võrd-

les laste joonistamisvõime arengut nende keelelise arenguga. Kõigepealt tähenduseta hääliitsused, siis esimesed sõnad sümbolitena lastele hästituntud asjadele ning lõpuks sõnadegrupid ja laused enda väljendamiseks. Joonistamises on kõigepealt kriitseldusperiood, kus tähtis on ainult käeliigutamine, resultaat paberil on täiesti juhuslik ja tihti lapsele endale ka veel üllatuseks. Sellejärele kui laps on saavutanud teatud tahte- ja musklikontrolli, kriitseldab ta juba teadlikult, tema joonistused on samuti kui esimesed sõnad sümbolid asjadele lapse vahetust ümbrusest. Esimene kujund iga lapse juures on inimene, s.t. ema või isa, keda joonistatakse lihtsa „peajalgsega“, enamasti ümmargune rõngas, s.t. pea, millele on lisatud jalad. Seda „peajalgset“ täiendatakse siis eri detailidega ja vähehaaval areneb temast välja inimene juba pea, keha, käte ja jalgadega. 4–5-aastaselt on lapsel välja kujunenud skeemid eri asjade joonistamiseks. Nüüd joonistab ta inimesi, loomi, maju, puid jm. teatud kindla skeemi järele väga väikeste variatsioonidega. 9–10-aastasena tahavad lapsed n.-ö. õigesti joonistada. Nad joonistavad nüüd seda perioodi me nimetamegi realismiperioodiks nende arengus. Puberteediikka jõudes kaotab enamus lastest spontaansuse oma joonistamises. Nüüd eralduvad teistest need noored, kel on huvi joonistamise vastu ja kes selleks ka erilist annet evivad, kuna teised vabatahtlikult enam peaaegu kunagi ei joonista.

Kursuse lõpul toimus diskussioon eesti kooliprobleemide üle uue kooliaasta algul. Otsustati senisest tihedamini vahetada meetodilist materjali eri koolide õpetajate vahel, et vastastikku ära kasutada kolleegide kogemusi.

Ühes lektoritega kokku oli Sigturna kursusel 24 osavõtjat.

Heinrich Mark

NOORTE KEVADPÄEVAD JA ÕPETAJATE KONVERENTS KANADAS

27. ja 28. mail 1978 toimusid traditsiooniliselt koorte kevadpäevad seekord Ontario lõuna osas Brocki ülikoolis.

Kevadpäevade peaosas algas 27. mai õhtul piiskop Karl Raudsepa palvusega. Sellele järgnes äärmiselt rikkalik peokava, kus oli esinejaid Torontost, Ottawast, Hamiltonist, Londonist ja St. Catharinest. Peale rohket

ja hästi ettevalmistatud üksikesinejate said suure menu osalisteks Toronto Eesti Keskkooli kaks tantsurühma, Hamiltoni laulurühm „Halletjad“ ja Hamiltoni rahvatantsurühm. Eriti meeldis rohkearvulisele publikule, mis koosnes eestlastest Torontost, Hamiltonist, Londonist, St. Catharinest ja Burlingtonist, suure õpilaskoori ettekanded Lydia Aruvalla juhatusel.

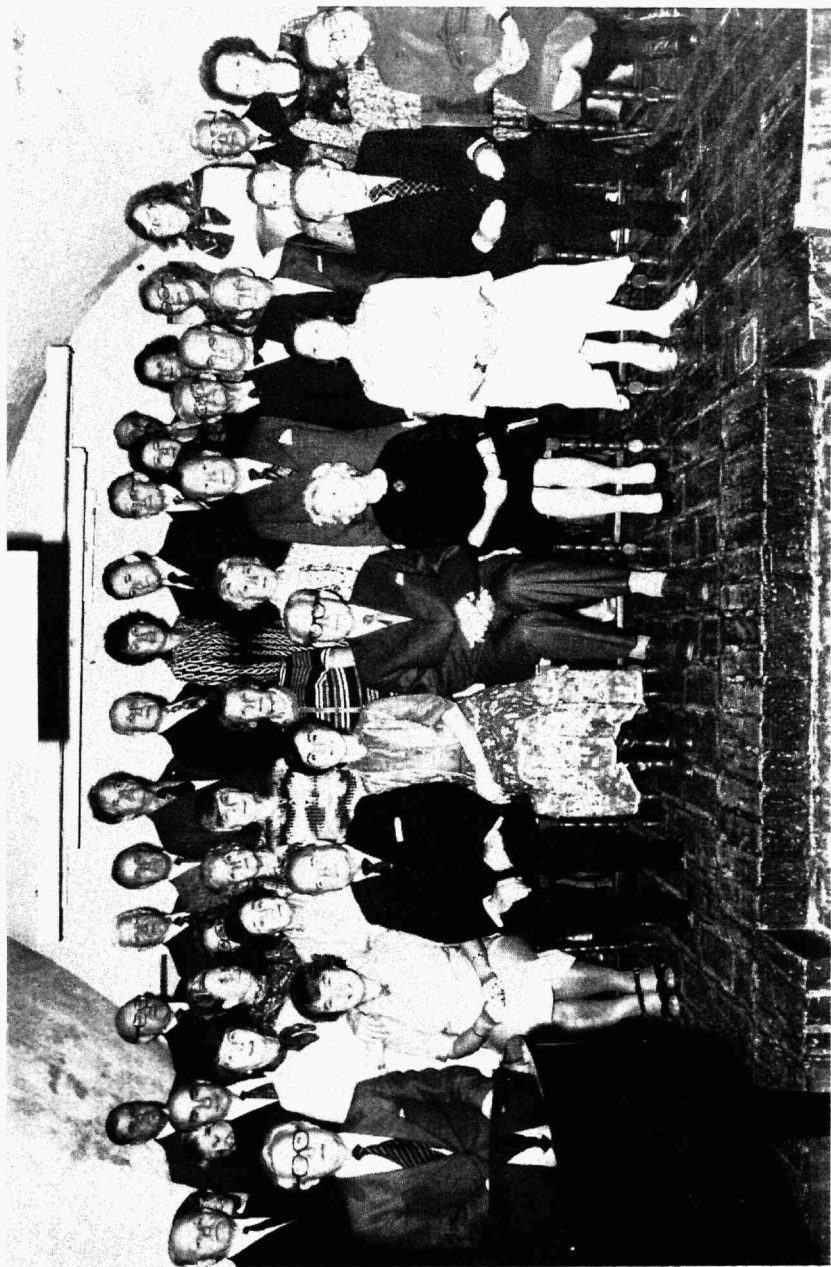
Teisel päeval toimus noorte ringreis noortejuhtide ja lastevanemate juhtimisel. Samal ajal toimus õpetajate konverents, kus kõigepealt refereeris Helgi Nippak teemal: „Kuidas töötada õpilastega, kes eesti kooli tulevad umbkeelseina?“ Ta pani rõhku näitlikule õpetusele ja demonstreeris ühtlasi oma õppevahendeid. Ka õppivat need õpilased, kes tulevad nooremalt eriklassi, kiiremini eesti keele ära. Referent rõhutas samuti, et püütagu õpilastega kodus ja sõprade ringis kõnelda võimalikult rohkesti eesti keelt. Eriklassis õpetab ta lastele ka laulmist ja kodumaatundmist ja jutustab neile, miiks eestlased põgenesid kodumaalt. Ettekanded järgnenud läbirääkimistel soovisid osavõtjad, et referent annaks välja vastava õpiku eriklassi jaoks, mida ta ka lubas. Endla Komi refereeris eesti keele õpetamisest täiskasvanud kanadalastele.

Aino Müllerbeck kõneles kooli raamatukogudest. Uudse mõttena tõi ta esile, et kooli raamatukogus peaksid leiduma kõik Välis-Eestis ilmuvad eestikeelsed ajalehed, ajakirjad, väljalõiked, heliilindid ja E. Rubergi valguspiltide kogud.

Kõik elavad ettekanded kutsusid esile tihe-da mõttevahetuse, mille raames Buffalo eesti kooli juhataja V. Kirss kiitis „Meie Noorte“ lehekülge „Meie Elus“. Lõpuks Valdek Lenk tänas referente ja Edgar Marten ütles tänu Londoni, Hamiltoni ja St. Catharine õpetajaile-korraldajatele suure töö ja hea korralduse eest.

TARTU ÕPETAJATE SEMINARI SUURJUUBEL STOKHOLMIS

14. oktoobril 1978 toimus Stokholmi Eesti Kooli ruumes Eesti Õpetajate Keskühingu korraldusel Tartu Õpetajate Seminari 150 aasta juubeli pidulik tähistamine. Kooli aktusesaali kogunenud arvukale publikule ütles südamliku tere tulemast Keskühingu esimees rektor Henno Kirikmäe ja lisas, et Tartu Õpetajate Seminari vaim on lehvunud Stok-

Tartu seminariste ja nende külalisi seminaril saarjuubeli koosviibimisel Stokholmi Eesti Kooli ruumus 14. oktoobril 1978.a.

Tartu Seminari vilistlasi ja õpetajaid seminari suurjuubeli koosviibimisel Stokholmi Eesti Kooli ruumes 14. oktoobril 1978. a.

Esimene rida vasakult: Udo Juuno (1935), Eha Ots (1944), Heinrich Mark (1932), Leida Rosenthal (1941), Herman Rajamaa (õp. 1932–1937), William Muld (tunniaandja 1938). Teine rida vasakult: Aleksander Rentik (†, kutsekursus 1936), Uno Vipper (1943), Robert Nugin (1932), Volrath Pürand (1933) ja Henno Kirikmäe (1941).

holmi Eesti Kooli kohal selle tegevuse esimesest päevast peale – 15. märtsist 1945.

Peale rikkaliku muusikalise kava, mille täitsid viiulikunstnik Sanda Rentik-Umbli viiulil (klaveril Meemo Mäelo) ja laulus Stokholmi Eesti Kooli õpetajad Anne-Mari Asker ja Senta Mõök-Hallberg (klaveril Helga von Andreae) oli kavas Herman Rajamaa ettekanne „Õpetajate ettevalmistus iseseisvas Eestis”.

Pärast aktust tutvuti eesti kooli ajalooliste ruumidega ja siis istuti pidulikult kaetud kohvilauda, mille olid korraldanud eesti kooli noorimad õpetajad. Kohvilaus oli sõnavõtte ja rohkesti ühislaulu ja seal otsustati saata tervituskirjad Tartu vanimale seminaristile Märtn Rauale Stokholm-Solnas ja direktoritele Juhan Torgile ja Oskar Paasile Torontos.

*

TARTU ÕPETAJATE SEMINARI SUURJUUBEL TORONTOS

12. novembril 1978 toimus Torontos Kanada Eesti Õpetajate Ühingu korraldusel Tartu Õpetajate Seminari 150 aasta juubeli pidulik tähistamine, millest võttis osa rohkearvuliselt õpetajaid-seminariste Torontost, Hamiltonist, Cobourgist ja mujalt. Kohal viibisid ka seminari direktorid dr. Juhan Tork ja Oskar Paas. Kohalviibijate hulgas oli ka seminari vilistlane dir. A. Raudsepp, kes õppis Tartu Seminaris 1901-1905.

Oma pikemas sõnavõtus toonitas dir. O. Paas, et Tartu seminaristidel oli kindel rahvuslik hoiak. Tema direktoriks olles pühitse ti näit. 1944 E. V. aastapäeva niisamuti kui meie iseseisvuse ajalgi ega arvestatud üldse, et meie maa oli okupeeritud võõra võimu poolt, sest lootus uuele iseseisvusele oli tugev. See lootus püsib ikka edasi endiste semi-

naristide südameis, ükskõik kus nad praegu viibivad.

Tartu Õpetajate Seminari riigikaitse õpetaja kapt. H. Teder kirjeldas elavalt oma elamusel selles õppeasutuses töötades. Ta võrdles tööd seminaris teiste koolidega, kus ta ka oli õpetajaks, ja leidis, et seminaristidel oli tööind imetlusväärset suur.

Toronto Täienduskooli juhataja Henn Ründva meenutas kohalviibivaid seminari direktoreid Juhan Torki ja O. Paasi ja peatus siis pikemalt dir. V. Raami juures, kes oli tema otsene kasvataja ja ideaal.

Tartu Seminari vilistlane Rudolf Korp oma sõnavõttus lükkas ümber aluseta väite, et se-

minaristid olnud vasakpoolsed. Just vastupidi: seminaristide hulgast on võrsunud terve rida meie vabadussõdade kangelasi, nagu ltn. J. Kuperjanov ja kapt. Jürisoo kol. Alfons Rebase pataljoniist.

Eesti Õpetajate Ühingu esinaine Hella Leivat tutvustas koosolijatele õp. Mari Veskoja, kellel oli ka juubel, kuigi täpselt poole vähem kui Tartu Seminaril ja kes on olnud Õpetajate Ühingu aktiivsemaid liikmeid. Sekretär Endla Komi kinnitas lilli juubilari rinda.

Koosviibimist kaunistasid väga meeldivate sõnalis-muusikaliste ettekannetega Toronto Täienduskooli ja Täienduskeskkooli õpilased.

RAHVUSVAHELISELT FOORUMILT

27:s WCOTP KONGRESS JAKARTAS käsitles teemat

«Õpetajakutse homses maailmas»

(Ajakiri «Echo» nr 3/1978 järele M. Mäelo)

27:s iga-aastane WCOTP (World Confederation of Organizations of the Teaching Profession) kongress peeti seekord Jakartas 26. juulist 2. augustini 1978. See kongress toimus viiendat korda Aasias. Seal oli seekord rohkem osavõtjaid ja rohkem õpetajateühinguid esindatud kui kunagi varem. Kongressil oli 547 delegaati ja vaatlejat õpetajate organisatsioonidest 56-lt maalt ning 9 rahvusvahelise pedagoogilise organisatsiooni esindajat.

Kongressi teemat arutati plenaaristungitel, üksikasjalikult neljas eri grupis, millest tegi kokkuvõtte resolutsioonitoimkond. Toimkonna töö tulemus võeti lõplikult vastu kogu kongressi poolt.

Resolutsiooni sissejuhatuses öeldakse, et haridus on investering selleks, et kindlustada paremat elukvaliteeti homses maailmas, mis ka siis koosneb paljust kultuuridest ja mitmesugustest ühiskonnatüüpidest ja kus hariduseprotsess peab arendama ja aitama mitte ainult indiviide kohaneda muutuvate sotsiaalsete ja majanduslike olukordadega, vaid ka arendama nende kriitilist mõtlemist, nii et uus generatsioon oleks võimeline tarviduse korral teostama muudatusi ja rekteerima kõikide indiviide inimõigusi.

Mis puutub õpetajate organisatsioonide ülesannetesse selles osas, kutsub WCOTP kõiki oma liikmesorganisatsioone üles eriti pingutama ennast järgmiste eesmärkide saavutamiseks:

- et avalik arvamus suuremal määral hindaks hariduse väärtust;
- kohane panus kõikides astmetes;
- kindlustus selleks, et õpetaja saaks kohase väljaõppe kogu oma teenistuja jooksul;
- õpetajate ja nende organisatsioonide kaasasolek kasvatusliku töö kavandamisel ja täielik osavõtt kõikidest hariduselu reformidest ja hariduspoliitikast;
- õpetajate nõuande-teenistuse loomine nii, et õpetajad oleksid võimelised iga kasvatuslikku probleemi käsitlema.

WCOTP SAI UUE PRESIDENDI

Kongressi ülesannete hulka kuulus ka uue presidendi, abipresidendi ja nelja eksekutiivkomitee liikme valimine. WCOTP presidendiks valiti 1971. a. alates Jaapani Õpetajateühingu esimees Motofumi Makieda. Oma kõnes ütles uus president muuseas, et „keegi meie õpetajakutset ei kahtle selles, et haridus on see, mis muudab inimese bioloogilisest olendist mõistusega inimeseks . . . Riigid peavad üksteist nii füüsiliselt kui moraalselt aitama sellega, et nad parandavad oma kodanike olukorda vastastikkuse ja ühevõrdluse alusel . . . Haridus tänapäeva maailmas peab

olema sihitud rahu ja põhiliste inimõiguste säilitamise poole". Kõne lõppes sõnadega: „Rahu säilitamine, demokraatia teostamine ja vaesuse väljajuurimine on meie eesmärgid praegu ja jäävad ka järgmise generatsiooni eesmärkideks; meie vastutusel on arendada noorte soovi ja võimeid nende eesmärkide taotlemiseks.”

Kongressi lõpul avaldati erilist tänu senisele presidendile Wilhelm Ebert'ile.

Järgmine kongress toimub 1980. a. Brasiilia pealinna Brasiilia. Kongressi teemaks siis on „Haridus ja areng”.

VÄLJAKUTSE ÕPETAJAKUTSELE HOMSE MAAILMAS (Väljavõtteid Wilhelm Ebert'i pöördumisest presidendina kongressi poole.)

Meie rahvusvaheline hää ja südametunnistus on meie olemasolu keskne õigustus. Me oleme sunnitud valjusti rääkima iga indiviidi eest, sest me oleme süntees paljudest indiviididest. Ühe üksiku ignoreerimine tähendaks kõikide nõrgendamist. Meie hool, osavõtt ja nõuanded peavad olema lakkamatud – sest kui meie võimas ühine hääl vaikiks, oleks iga õpetaja sunnitud olema üksinda ja võitlema tähtsat, lõputut ja lootusetut võitlust. Alandlikkus on argus, vaikimine on nõustumine. Me peame olema nagu kõu ja välk sõnasõja tormipilvede keskel, et näidata meie ühise eesmärgi jõudu. Vastasel korral kaotame oma organisatsiooni olemasolu õiguse.

Mida peame õpetama, kellele ja kuidas saame haridust anda? Need kolm universaalset probleemi nõuavad vastastamist. Me ei või endale enam lubada luksust vigade näol haridustöös: hirmuäratav viirastus pettunud, halvasti ettevalmistatud ja ükskõiksest noorusest tänapäeva kõikides ühiskondades ütleb meile liiga selgelt, et kannatus on lõpule jõudnud.

Õpetajana kanname vastutust selle eest, et arendada mõttevaid, kriitilisi ja ühiskondlikult aktiivseid kodanikke. Aga meie ülesanne ei ole ainult meie oma. Loomusunnilt moodustame ühe integreeritud osa ühiskonnast koos vanemate, poliitikute, bürokratide, vaimulikkude ja ühiskonnateadlastega. Me ei saa ennast nende mõjudest ära hoida – aga me peame väga ette vaatama, et me ei jääks alla nende kontrolli survele.

Konverentsidelt, reisidelt ja isiklikest tähelepanekuist olen märganud alarmeerivat

arengut: haridusevastaste jõudude lopsakat kasvu. Tõlgitud karmi tõelikkusse tähendab see tendents vähem raha haridusele, vähem vabadust õpetajatele, vähem mõju ja lugupidamist neile nende ühiskonnas. Kaubanduslik vaim on saanud ühulise staatuse ja selle mõju haridusele on sügavalt segav. Meie kõrgelt hinnatud tunderõhk inimlikkusele taganeb külma konsumtsiooni ülistava surve all.

Vägivald, brutaalsus, ebainimlikkus, komertsialism ja irratsionaalne kõrvalehoidumine tungivad ennenägematu jõuga noorte paiduvasse hinge – ehitavad sinna sügavale oma pesa ja kutsuvad seal tihti esile ettearvamatuid, aga ebameeldivaid reaktsioone. Nii sugused tendentsid ja ohud on olemas. Et neid vältida, peame pidevalt kontrollima ja uuesti kontrollima meie suhtumist ja arusaamist haridusest. Ei ole küllalt, kui jääme rahule sellega, et anname oma noortele traditsionaalsed õppimise alused: lugemine, kirjutamine, matemaatika, loodusteadus ja humanitaarteadused. Kool peab aitama noori leida ja defineerida niihästi nende oma teadlikkust kui ka nende individualistlike eesmärgke. Nende sisemine areng on kõige tähtsam, sest ainult kriitilise mõtlemise abil võivad nad hiljem olla võimelised vahet tegema mõistuse ja fantaasia, õige ja vale vahel. Me peame taastama inimliku, inimese hingelise dimensiooni meie koolides – sest teadmised ilma isikliku sisemise enesevaatluseta ja sisemise kriitikata on lõppude lõpuks surmaoht meile kõigile.

Peale selle lasub meil algne vastutus ümber kujundada lapse enesele suunatud „mina” üldiseks „meie”. Kui me hingame välja kibedust, nurjumist, ükskõiksust, fanatismi või hoolimatut rahulolu, siis ei ole meil õigust istuda õpetaja kohal.

Me oleme küllalt intelligentsed teadma, et ükski vastus ei ole universaalne ja igavene, et muutused on tervislikud ja produktiivsed, et kahtlused ja vead on inimlikud. Olen veendunud, et meie omavaheline üksmeel loob võimalusi muudatusteks ja ühiskondlike olude parandamiseks.

Tulevase maailma potentsiaalsed juhid istuvad täna meie klassitubades. Nad on ühiskonna poolt meie kätte usaldatud ja nad saavad ainult selleks, kelleks me aitame neid saada. Me ei tohi endale lubada ebaõnnestumist.

*

**RAHVUSVAHELINE
KESKKOOLIÕPETAJATE ÜHING**
(International Federation of Secondary
Teachers, FIPESO)

FIPESO 48. iga-aastane kongress, mis peeti Luksemburgis 17.–20. juulil, arutas „Keskkooliõpetajate arengut ja parandamist: muutusi õppekavades, keskkooliõpetaja ülesandeid ja väärtustamist”. Lähtudes Suurbritannia Joyce Bird'i ja Hong-Kongi Jimmy Chan'i ettekannetest, arutati seda teemat edasi WCOTP kongressil Jakartas.

Oma resolutsioonis märkis FIPESO kongress murega, et „ulatusliku koolisüsteemi läbiviimine eri maades ei ole suutnud ära hoida, et paljudel õpilastel ei õnnestu jõuda oma võimete tasemele”. Vastupidi, „ametlike direktiivide tulemuseks mõnedes maades on olnud õppekavade kärpimine, eriti omavoliliste ümberkorralduste tõttu mõnedes traditsionaalsetes ainetes”. Lühikesed õppekavad on maksma pandud pikemate asemel, kuna aga osavõtjate seisukohalt „kooliõpetuse kvaliteedi parandamine kõigides astmetes peab tingimata toimuma õpetajate kursuste ja nende sisu parandamise kaudu”.

Kongressist osavõtjad avaldasid arvamust, et demokraatliku elu sisseviimine koolidesse ei tohi viia illusioonide purunemisele ja esile kutsuda liigset reaktsiooni „tegeliku võimu ja võimaluste puudumise” tõttu. Samal ajal „ei tohi õpetajad kunagi lubada, et demokraatlik kord koolis mingil moel ohustaks seda vabadust, mis neile nende kutse annab”.

V A R I A

Õpikute uuendus. Alakirjutanu „Eesti lugemik” II ilmus juba 1959, kuid tegelikult see valmis a. 1955–1958, seega kaugelt üle 20 aasta tagasi. Nüüd on see tublisti vananenud. Vahepeal on meie õpilaskond, kellele nim. lugemik oli määratud, põhilikult muutunud. Nende eesti keele oskuse tase, eriti sõnavara alal, on laskunud mitu astet alla poole. Seetõttu on kibe vajadus nim. lugemiku uue trüki järele, kuigi selle 1959. a. väljaannet on veel laos.

Samuti „peab saama kaitstud õpilaste integriteet ja vabadus”.

**RAHVUSVAHELINE ÕPETAJATE-
ÜHINGUTE FÖDERATSIOON**
(International Federation of Teachers'
Association, IFTA.)

IFTA pidas oma iga-aastast kongressi seekord Luksemburgis 17.–20. juulil. Diskussioonide peateemaks oli „Moodne pedagoogiline tehnoloogia õpetajatele eel- ja sünduslikkudes koolides”. Üks istung WCOTP kongressil Jakartas oli eriti pühendatud samale ainele, mille esitas IFTA president Jean-Jacques Maspiro, kellele „vastas” Malaisia õpetajateühingu peasekretär Tan Lee Leng.

Arvestades „kiiret tehnoloogia arengut viimastel aastatel ja selle mõju kõikidele elu aladele”, kinnitas IFTA kongressi resolutsioon, et „kool ei saa tehnilise arengu mõjusid ühiskonnale ignoreerida, ta peab arvestama selle jõudu ja ohtu kasvatustööle”. Nentides, et „sobiva õppimismiljöö areng on õpetaja võime tulemus valikut teha järjest kasvavate meetodiliste võimaluste hulgas”, arvavad kongressist osavõtjad, et „moodne pedagoogiline tehnika, kui õpetaja seda kasutab abivahendina, võib suurendada traditsionaalsete meetodite efektiivsust ja võib ka luua uue meetodika”. Aga „moodne tehnika oma peente ja efektiivsete võimalustega levitada mõtteid ja ideid, nõuab suurt ettevaatust enda käsitlemisel”.

8.–9. õppeaastast ülespoole kuni gümnaasiumi lõpetamiseni on meil nüüd olemas uus lugemik „Valimik lugemist noortele”, valinud ja redigeerinud Arvo Mägi. Sellesse valimikku on võetud palasid eesti kirjandusest, mis käsitlevad noorte elu põnevalt või humoristlikult. Lugemispalade autorid esindavad kolme eri põlvkonda alates A. H. Tammsaarest kuni Elin Toonani. Teosed, milledest valik on tehtud, on ilmunud ajavahemikus 1929–1969. Valimiku koostaja on palasid

redigeerinud ja kohati lühendanud. Haruldased sõnad on asendatud tavalisematega, ka on lisatud palade lõppu sõnasetusi. Hea ja õnnestunud väljaanne, mida jätkub kasutamiseks mitmeks õppeaastaks.

Meie keeleõpikud vajavad põhjalikku uuendamist. Senised on täielikult vananenud nii oma ülesehituselt kui meetodilt. Keeleõpikute uuendamise paljulubava ja kõigiti õnnestunud alguse tegi juba aastaid tagasi Valdek Lenk oma „Eesti keele harjutustikuga” I, kuid kõigi asjaosaliste suureks pettumuseks sellele ei ole tänaseni järgnenud II osa, kolmandast rääkimisel!

„Kodu-Kool” nr. 1 on uus väljaanne, mis on mõeldud eesti keele õpetamiseks kirja teel koduõpetuse raamides. Hea ja südamest tervitatav algatus! Aja jooksul tuleb seda head algatust laiendada, et seda saaks kasutada ka kooliõpetuse raamides individuaalõppe- ja õpiviisi rakendamisel. Meie koolide taibukamad õpetajad on viimasel aastail järjest suuremas ulatuses oma õpetustöös rakendanud individuaalõppeviise ja sel teel saavutanud tõhusamaid tulemusi. Selleks on aga neile tarvis mitmesuguses valikus vastavat materjali. Kas ei tuleks sel puhul kaaluda „Kodu-Kooli” ümbernimetamist „Keele-Kooliks”? „Keele-Kooli” kaudu ja abil me kühveldaksime siis vajalikku keelematerjali harjutamiseks ja õppimiseks kodudele kaugõppe ja koolidele lähioõppe raamides. „Keele-Kooli” vihikud sisaldasid siis kogu eesti keeleõpetuse kursuse keskkooli (gümnaasiumi) lõpuni. Sel puhul siis vihikute süsteem asendaks senise keeleõpikute vananenud süsteemi. Sel teel ehk pääseksime praegusest ummikust keeleõpikute alal.

Lugemike kõrval vajavad noored ka kirjan dusteoste lugemist, sest lugemik on ju ainult abinõuks – hüppelauaks – kirjanduse pärisvarasalvedesse. Noortele sobivate ja lugemiseks jõukohaste kirjan dusteoste vähesust kurdetakse üle maailma – Rootsist Austraaliani. Seegi vähene, mis meie noortele eri vanuseastmel on sobiv, on suures ulatuses müügiltp lõppenud. Meie tuntud lastekirjanik Salme Raatma on nüüd avaldanud uue värskelastejutu „Jänesepeog, kes lendas kuu peale” ja kordustrukis „Minu karu”. Mõlemad on väga head teosed nooremale astemele.

Kuid need on ainult kaks tilgakest suures puuduvate teoste meres, eriti vanemale ast-

mele ja juba küpsemaile noortele. Selle karjuva puuduse ajutiseks leevenduseks algatas kadunud õpetaja Aleksander Rentik mõõdunud aasta lõpul siin Rootsis noortele enamvähem sobivate teoste korjanduse. Meil on kodusid, kus leidub noortele lugemiseks sobivaid teoseid, kuid nende järele ei ole seal enam vajadust. Need seisavad kasutamatu. Soovitud teoste nimistu ühes vastava üleskutsega avaldati mõõdunud aasta lõpul ja käesoleva aasta algul siinseis lehtedes. See üleskutse andis ootamatult häid tulemusi. Kas sellise aktsiooni teostamine ei ole mõeldav ka teistel maadel? Küllap sealgi leidub rohkesti kodusid, kuhu on seisma jäänud noortele sobivaid raamatuid, kuid kus enam ei ole nende kasutajaid. Vajaduse puhul võib allakirjutatult saada siin korjandusel kasutatud nimestikku.

Enne õpikute ja noorsooteoste küsimuse juurest lahkumist olgu vihjatud veel ühele valusale probleemile. Kuigi meil on olemas meie võimaluste juures üsna rahuldavaidki õpikuid, näit. Valdek Lenk'i „Õpeta mind lugema” I–II, „Eesti keele harjutustik” I, A. Kajassaare „Eesti maateadus” I–II jt., kuid saadud tähelepanekute järele need kõik puuduvad kodes, kus nende järele on vajadus. Kus puuduvad eesti koolid (täiendus-koolid), seal kasvab üles noori, kes pole näinud ühtegi eesti õpikut, eesti keele lugemise ja õigekirjaoskusest rääkimata. Kas on kohatud selgitatud näit. meie noorte lugemiseoskuse küsimust? Eesti keele lugemiseoskus on meie rahvusliku kasvatuse algnõue, millest me ei saa vaikides mööduda. Kas ei tuleks teha vastavaid selgitus- ja uurimistöid meie noorte juures? Kuigi kodes õpitakse ja kasutatakse eesti nn. kõõgikeelt, kuid sellest ei jätku kuigi kauaks. Noorte täiskasvanuks saamiseks ei ole neil sellega midagi peale hakata.

*

Eesti noorte rahvuslik isetegevus on praegu akuutsem kui kunagi varem. Meil on suur ja ulatuslik eesti noorte organisatsioon – skautide ja gaidide malevad. Nende raamides on aastate jooksul head ja kiiduväärt tööd tehtud, mida oleme oma „Bülletäänis” ka järjest esile tõstnud ja kõrgesti hinnanud.

Aga meil on ju veel rohkesti noori, keda ei ole senini saadud skautide ja gaidide üksus-

tesse koondada – põhjusi võib olla väga mitmesuguseid. Kuidas on nendega? Mida teevad need? Rootsi Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkonna käesoleva aasta töökavas on nende noorte tegevuse organiseerimine ja juhtimine, kes ei kuulu Eesti Skautlike Noorte Malevasse. Lubatakse olla abiks kohalike noortegruppide töö organiseerimisel, eriti väiksemis keskustes noorterühmade ja noorteklubi raamides. See on väga tänuväärne algatus, sest meil tuleb mõelda kõigile eesti noortele. Nüüd on küsimus sobivaist noortejuhatajatest. Kõigepealt tuleb asuda nende leidmisele ja nende oma ülesandeks vajalikule valmistusele. Kuidas on olukord sellel alal teistel maal?

*

„Noorte nurgad“ on esinenud ja esinevad edasi eesti lehtedes mitmel maal. Mõned aastad tagasi alustasime siin Rootsis „Eesti Päevalehes“ „Lastevanemate nurgaga“. Seda me

oleme täitnud väga mitmesuguste kirjutistega mitte ainult lastevanemalt lastevanemale, vaid kõigilt teistelt, kes on huvitatud meie rahvuslikust kasvatusest ja selle probleemidest ja mitte ainult Rootsis, vaid ka teistel maalend nii olevikus kui minevikus. Ms. me avaldasime ka üleskutsute ühes nimistuga noortele sobivate raamatute annetamiseks „Lastevanemate nurgas“. Positiivne reageering üleskutsutele näitab, et „Lastevanemate nurga“ ka jälgitakse.

Kas ei ole mõeldav, et ka meie lehtedes teistel maalend avatakse „Lastevanemate nurgad“? Ma usun, et ruumipuudust ei peaks olema, niisamuti ka ainet, millest kirjutada. Usutavasti ei ole puudu ka inimestest, kes „Lastevanemate nurga“ toimetamise oma õlgadele heameelega võtaksid. See on õnnisturikas töö, mille mõju võib olla väga suur nii lähikui pikemas perspektiivis.

*

Tartu Seminari suurjuubeli koosviibimisel 14. oktoobril 1978 kohtas Stokholmi Eesti Kooli praegune juhataja oma eelkäijaid kooli 34. tegevusaastal.

Vasakult: Eduard Karma – kooli teine juhataja, Udo Juuno – kooli kolmas juhataja, Herman Rajamaa – kooli esimene juhataja ja Henno Kirikmäe – kooli praegune juhataja. Eduard Karma on Tallinna seminarist, kõik teised on Tartu seminaristid.

Eespool oli juttu õpilastele vajalikust õpimaterjalist. Mõne reaga olgu vihjatud ka **õpetajaile** vajalikule õpimaterjalile. Ruumi-puuduse tõttu olgu välja tõstetud ainult kolm asja: „Käsiraamat eesti koolide õpetajaile ja noorteuhtidele”, „Väike õigekeelsuse sõnaraamat” ja suur kuuevärviline Eesti seinakaart. Ma usun, et eespool märgitud teosed ja Eesti seinakaart ei vaja õpetajaile ja noorteuhtidele tutvustamist ega kommenteerimist. Küsimus on ainult selles, kas need on igal õpetajal kasutamiseks alati käepärast.

*

Eespool oli möödaminnes vihjatud **individuaalsele õppeviisile**. Meie rahvusliku õpetuse tööväljal võib individuaalne tööviis meie tööle vajalikku edu kindlustada, sest õpilaste teadmiste ja oskuste tase eriti eesti keeles on ja jääb erinevaks nende koolis käimise lõpuni. See on tõsiasi, mida me peame tõsiselt arvestama. See erinevus on olemas kodudest ja iga õpilase erinevaist intellektuaalseist võimeist. Eesti täienduskoolide õppetöö on ju ainuüksi rajatud õpilaste intellektuaalsele võimeile keele alal. Meil puuduvad praktilised ja reaalsed, nagu käsitöö ja matemaatika, kus vastava kalduvusega õpilased saaksid oma erivõimeid näidata ja arendada. Eesti keeles, eriti õigekirjas, nõrgemaid õpilasi ei ole meil põhjust noomida ega hurjutada ja neid tugevamate õpilastega teiste ees võrrelda. Individuaalse tööviisi rakendamisel saame oma nõudmistest jääda iga õpilase erivõimete piiridesse ja sel teel võime eesti koolis õppimise muuta kõigile õpilastele, ka nõrgematele, meelepäraseks ja armsaks.

Illustratsiooniks selle kohta olgu vihjatud **etteütluks**, mida tuleb ka eesti koolis kasutada pedagoogiliselt õigesti. Etteütluks puhul tuleb klassis või rühmas sama teksti kasutada enam-vähem **sama tasemega** õpilaste teadmiste ja oskuste kontrollimiseks, s.o. mitte kasutada sama teksti klassis või rühmas, kus on eesti keeles väga erineva tasemega õpilasi. See on pedagoogiliselt ekslik menetlus.

*

Kuupalju on meil praegu noori peale kasvamas? Paar aastat kestnud intensiivsete otsingute järele saadi **Inglismaal** möödunud aasta lõpul 32 nime ühes aadressidega 6.–18. eluaasta vahel. Võib-olla leidub Inglismaal veel mõni noor, kelle jälile ei õnnestunud saada,

kirjutab **Inglismaa Eestlaste Ühingu** esimees V. Pärtel.

Rootsis käib praegu vastav registreerimine. Aga kuupalju leidub praegu meil noori näit. Saksamaal, Austraalias ja mujal 6.–18. eluaasta vahel? Kanada ja USA kohta ma ei julge küsida, sest mulle võidakse kohe öelda, et suurte vahemaade tõttu on seal võimatu kõiki eesti noori üles leida. Aga **piirkonniti** peaks see siiski enam-vähem võimalik olema? Kas seda on tehtud või katsetatud teha?

Laste arvu ja nende asupaikade teadaaamine ei ole meie peaesmärk, see on ainult vahejaam meie peaesmärgile jõudmiseks. Otseühenduse saamine kõikide kodudega, kus on kasvamas eesti noori, võimaldab astuda terve rea samme, mis võivad meile anda aimamatuid tagajärgi. Eesti kodusid, kus on kasvamas noori, on kõigil maadel väga vähe. Meie paratamatuks ülesandeks on seda vähestki eestlusele päästa. Sel puhul me ei saa küsida vaevast ega vajalikust rahakulust.

*

Eestluse suurimaks ja kindlaimaks kantiks Välis-Eestis on senini peetud Toronto Kanadas. Sealsete täienduskoolis on praegu 200 õpilast, kolmeklassilises keskkoolis on tänanu 81 õpilast ja lasteaias üle 50.

K. a. märtsis toimus keskkooli viilistlaste esimene kokkutulek, mille organiseerisid noored ise. Senini on keskkooli lõpetanud 285 noort. Missugune suur malev eesti keskkooli haridusega noori!

26. mail toimub Toronto Põhja-Ameerika üldlaulupidu, kus on kavas ka suurearvuliste noortekooride esinemine. Traditsioonilised noorte kevadpäevad toimuvad 2. ja 3. juunil k.a. Sudburys.

Toronto täienduskool hakkas saama pidevat toetust Toronto linna koolivalitsuselt kooli õppevahendite ja õpetajate palkade osas. See on suureks kergenduseks kooli koolitöö majandamisel ning ühtlasi suursaavutuseks meie rahvusliku kasvatusel võitlusväljal. Kuidas on toetuse saamisega teistele eesti täienduskoolidele Kanadas? Sydney Eesti Täienduskool saab üsna tõhusa toetuse oma osariigilt, aga kuidas on teiste eesti täienduskoolidega Austraalias? Ja lõpuks: kuidas on USA-s vajalike toetuste saamise-ga sealsele eesti koolidele? Kas toetusi on üldse taotletud?

Herman Rajamaa